
Kennisbank

Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving

Download datum: 25-4-2018

Table Of Content

Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving	3
1 Wat is de aanleiding?	4
2 Wie zijn betrokken?	5
3 Wat is het probleem?	6
4 Wat is het doel?	7
4.1 Duidelijke doelstellingen	8
4.2 Niveaus van doelstellingen	9
5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?	10
6 Wat is het beste instrument?	12
6.1 Beleidsinstrumenten A-Z	13
Index beleidsinstrumenten	15
Categorieën beleidsinstrumenten	22
6.2 Rechtmatigheid	31
6.2.1 Aansluiting op Grondwet en hoger recht	32
6.2.2 Unierechtelijke verplichtingen	32
6.2.3 Algemene rechtsbeginselen	33
6.2.4 Algemene nationale wetgeving	34
6.2.5 Ontwerpen van wet- en regelgeving	34
6.3 Doelmatigheid	35
6.4 Uitvoerbaarheid	36
6.5 Beleid invoeren	37
7 Wat zijn de gevolgen?	38
7.1 Gevolgen voor burgers	40
7.2 Gevolgen voor bedrijven	40
7.3 Gevolgen voor de overheid	42
7.4 Gevolgen voor de ICT	43
7.5 Gevolgen voor milieu	45
7.6 Evalueren en monitoren van beleid	46
Verplichte kwaliteitseisen	46
Toetsingsinstanties	48
BZK administratieve lasten	49
BZK grondwet	50
BZK interbestuurlijk	51
EZK Bedrijfseffecten en regeldrukeffecten	51
Financiën subsidies	53
Rijksbrede wetgevingstoetsing	53

Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving

Inhoudsopgave

- [Nieuwe IAK waaier](#)
- [Kabinetsbeleid Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving \(IAK\)](#)
- [Voor wie?](#)
- [Wat biedt het IAK?](#)
- [In welke fasen in het beleids- of wetgevingsproces is het IAK aan de orde?](#)
- [Meer informatie](#)
- [Contact](#)

Nieuwe IAK waaier

Iedere rijksambtenaar komt het [Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving \(IAK\)](#) tegen als hij stukken naar een ambtelijk voorportaal stuurt met het aanbiedingsformulier hiervoor. Dit formulier bevat de 7 vragen van het IAK die variëren van vraag 1 over de aanleiding tot vraag 7 over de effecten van het voorstel.

De aanbieding van een stuk is natuurlijk niet het moment waarop de echte afwegingen plaatsvinden. Die zijn dan al gemaakt. Om in de fase van beleidsvorming de 7 vragen optimaal te kunnen benutten als manier om tot een goed voorstel te komen, is er een nieuwe IAK waaier gemaakt. Deze waaier is bedoeld om beleidmakers en overheidsjuristen nog beter en concreter te helpen om in de praktijk goede afwegingen te maken. De nieuwe waaier bevat ook werkvormen die je in een overleg of workshop kan toepassen om tot een goed gesprek over beleidsopties te komen.

De [nieuwe IAK waaier](#) is digitaal beschikbaar ([English version IAK Booklet](#)).

[Terug naar boven](#)

Kabinetsbeleid Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving (IAK)

Het IAK is een werkwijze en informatiebron en toe te passen op elk moment in het beleidsproces. Met name in een vroeg stadium van het beleidsproces heeft de toepassing van het IAK meerwaarde. Elk voorstel voor beleid of regelgeving dat wordt voorgelegd aan het parlement moet een adequaat antwoord bevatten op de 7 hoofdvragen van het IAK:

1. [Wat is de aanleiding?](#)
2. [Wie zijn betrokken?](#)
3. [Wat is het probleem?](#)
4. [Wat is het doel?](#)
5. [Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?](#)
6. [Wat is het beste instrument?](#)
7. [Wat zijn de gevolgen?](#)

[Terug naar boven](#)

Voor wie?

Het IAK biedt beleidmakers en wetgevingsjuristen de normen waaraan goed beleid en goede regelgeving moeten voldoen. De normen zijn vastgesteld door het kabinet. De dossierhouders zijn zelf verantwoordelijk voor een adequate beantwoording van de IAK-vragen in de toelichting bij voorgesteld beleid en regelgeving.

[Terug naar boven](#)

Wat biedt het IAK?

Het doorlopen van de genoemde vragen zorgt ervoor dat alle relevante beslisinformatie in beeld is en beschikbare hulpbronnen geraadpleegd zijn. Goede afwegingen komen tot stand doordat belangrijke stappen niet worden overgeslagen. Het langslopen van de vragen kan daarnaast helpen om op transparante wijze de gemaakte keuzes in een voorstel te verantwoorden. Verder biedt het IAK:

- [Overzicht van verplichte kwaliteitseisen;](#)
- [Overzicht van toetsinstanties;](#)
- [Index beleidsinstrumenten;](#)

-
- Factsheets en handvatten zoals checklists en handleidingen;
  - Verwijzingen naar de [Aanwijzingen voor de regelgeving](#) en het [Draaiboek voor de regelgeving](#).

[Terug naar boven](#)

In welke fasen in het beleids- of wetgevingsproces is het IAK aan de orde?

Met name in een vroeg stadium van het beleidsproces heeft de toepassing van het IAK meerwaarde. De verantwoordelijk medewerker beoordeelt zelf in welke volgorde het IAK doorlopen wordt en welke onderdelen van het IAK relevant zijn voor het betreffende voorstel. Hieronder staat per fase wat van de medewerker wordt verwacht.

Doel van toepassing van het IAK per (beleids)fase:

1. De start van een beleidstraject of voornemen tot regelgeving
Doel: krijgen van inzicht over de reikwijdte van de opdracht t.b.v. het maken van een startnotitie.
2. Het schrijven van de toelichting bij beleid en regelgeving
Doel: Goede verantwoording van (voorlopige) inzichten en resultaten.
3. [Voorafgaand aan het proces van internetconsultatie](#)
Doel: Inzicht bieden aan deelnemer van consultatie waar het stuk over gaat.
4. De [aanbieding van stukken aan ambtelijke voorportalen van de ministerraad](#)
Doel: Transparant en inzichtelijk maken van alle relevante afwegingen in het voorstel.
5. Advisering door de Afdeling Advisering van de Raad van State
Doel: Voorleggen van een goed voorbereid stuk ten behoeve van de beleidsanalytische- en juridische toetsing van voorgenomen regelgeving door de Afdeling Advisering van de Raad van State. Dit [toetsingskader](#) lijkt sterk op de in het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving te maken afwegingen.

[Terug naar boven](#)

Meer informatie

- Er worden diverse IAK cursussen gegeven bij de departementale beleidsacademies en er is een blended learning IAK cursus bij de Academie voor Wetgeving, waarvan je (na het aanmaken van een account) [10 dagen lang gratis een demonstratie versie kunt bekijken](#).
- [IAK Waaier](#)
17 januari 2017 | pdf-document, 995 kB | 48 pagina('s)
- Het IAK is ook openbaar toegankelijk via www.naarhetiak.nl. Alleen privacygevoelige informatie is niet openbaar toegankelijk.
- [Kabinetsstandpunt over het IAK \(TK 2010/11, 29 515, nr. 330, 14 april 2011\)](#)
- Voor een overzicht van alle berichten die op de KCWJ site zijn verschenen over het IAK, raadpleeg de [Trefwoordpagina Integraal afwegingskader beleid en regelgeving \(IAK\)](#).

[Terug naar boven](#)

Contact

Algemene vragen over het IAK: iak@kcwj.nl.

[Terug naar boven](#)

Laatst gewijzigd op: 20-2-2018

1 Wat is de aanleiding?

Geef aan wat de aanleiding is om met het beleids- of wetgevingsvoorstel te starten. Door de aanleiding van het maatschappelijke probleem los te beschouwen van het maatschappelijke probleem zelf, creëer je ruimte om verschillende oplossingsrichtingen te verkennen en heb je in beeld wat de kaders zijn waarbinnen je je beleid ontwikkelt.

De informatie over de aanleiding van een voorstel geeft inzicht in:

- de urgentie, de context, en het politieke belang van het dossier;
- het eerste perspectief van waaruit een beleidsvoorstel wordt geformuleerd;
- de factoren die een rol spelen bij de beantwoording van de andere IAK-vragen.

Voorbeelden van aanleidingen

- het regeerakkoord;
- toezegging aan de Tweede Kamer;
- onderzoeks- en evaluatierapporten;
- verzoeken uit de samenleving;
- berichten in de media.
- Betreft de aanleiding een risico of incident wees dan alert op de risicoregelreflex, zie www.risicoregelreflex.nl

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)

Laatst gewijzigd op: 10-10-2017

2 Wie zijn betrokken?

Bij het maken en/of uitvoeren van beleid, heb je in alle fasen van het proces anderen nodig. Bijvoorbeeld om kennis te verzamelen, steun te verwerven of activiteiten te verrichten. Om het beleidsproces goed te kunnen regisseren is het van belang om zo vroeg mogelijk het speelveld in kaart te brengen.

Wie zijn de relevante partijen?

1. Identificeer alle personen, groepen en actoren die bij de oorzaak en/of de (mogelijke) oplossing van het probleem of bij de beleidswens betrokken zijn.
2. Denk daarbij ook aan partijen die misschien gevolgen gaan ondervinden van het voorstel (ook eventueel op BES-eilanden). Denk ook aan partijen die er nu nog niet zijn, maar mogelijk in de toekomst een belang zouden kunnen hebben of partijen die nieuwe toepassingen zouden willen introduceren en partijen die niet vanzelfsprekend bij het beleids/wetgevingsproces worden betrokken. IAK-vraag [7.Wat zijn de gevolgen?](#) vraagt de gevolgen van je beleid voor burgers, bedrijven en overheid in kaart te brengen. Deze partijen breng je bij deze vraag 2 al in kaart.
3. Maak een [krachtenveldanalyse](#) om het beleidsveld gedetailleerd in kaart te brengen en een proces te ontwerpen dat daarbij past.
4. Wie ga je op welke manier betrekken bij het maken van je probleemanalyse en het kiezen van de beleidsoplossing?

Krachtenveldanalyse

Met een krachtenveldanalyse breng je de belangrijkste partijen in kaart die een rol spelen in jouw beleidsvraag. Je krijgt zicht op de belangen en behoeften van alle betrokken partijen en je gaat dieper in op de onderlinge verhoudingen tussen partijen. Met deze informatie weet je wie je in welke fase van het proces het beste kan betrekken en op welke manier. Dit leidt doorgaans tot meer draagvlak bij partijen, wat positief uitwerkt in de aanpak van je beleidsvraag.

Meer informatie

De IAK-Brigade kan je ondersteunen met een workshop waarin een [krachtenveldanalyse](#) wordt gemaakt. Neem hiervoor contact op met het IAK (iak@kcwj.nl).

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.

Bedrijfseffectentoets inclusief Markteffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Beoordelingskader interbestuurlijke verhoudingen	Normen en toetspunten voor de kwaliteit van de interbestuurlijke verhoudingen bij beleid met een rol voor o.a. provincies en gemeenten.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	Instrument om de beoogde en niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving voor de organisaties die met de uitvoering worden geconfronteerd in kaart te brengen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK administratieve lasten	Indien burgers of professionals betrokken.
BZK interbestuurlijk	Indien decentrale overheden betrokken.
EZK bedrijfseffecten en regeldrukeffecten	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 16-04-2018

3 Wat is het probleem?

Is er een probleem?

Maak bij het beschrijven van het probleem onderscheid tussen enerzijds de feiten (relaties tussen oorzaken en gevolgen) en anderzijds de waardering van die feiten. De feiten zijn voor iedereen hetzelfde, de waardering ervan is afhankelijk van de belangen die men heeft en de waarden die men hanteert. En die kunnen per partij verschillen.

Beperk je voorlopig tot de beschrijving van het probleem (de huidige wereld). Laat de gewenste doelen (de gewenste wereld of het gewenste gedrag) en de weg daar naartoe (middelen) nog even buiten beschouwing. Deze komen bij de volgende vragen aan bod.

Probleemdefinitie

Een probleemdefinitie is een beschrijving van een huidige feitelijke situatie of situatie die binnenkort naar alle waarschijnlijkheid gaat ontstaan die negatief wordt gewaardeerd

Het kan verstandig zijn de probleemdefinitie met de betrokken actoren op te stellen. Je kunt hierbij je inventarisatie uit IAK-vraag [2 Wie zijn betrokken?](#) gebruiken. Nodig die partijen uit waarvan je denkt dat ze in deze fase betrokken zouden moeten zijn. Zet bijvoorbeeld in een workshop gezamenlijk de feiten op een rij en doe dit zo open mogelijk. De [krachtenveldanalyse](#) kan hierbij behulpzaam zijn.

Wees je daarbij bewust van de (politieke en andere) randvoorwaarden die je hebt meegekregen (zie IAK-vraag [1 Wat is de aanleiding?](#)), en wees helder naar je gesprekspartners over de ruimte die je hebt om verschillende mogelijkheden te verkennen.

Wie ervaart het als een probleem?

Ga ook na of elke partij uit je [krachtenveldanalyse](#) de feiten hetzelfde waardeert. Het is immers mogelijk dat één of meer partijen vinden dat er geen probleem is, of dat er sprake is van een ander probleem.

Probleemboom

Een probleemboom is een handig hulpmiddel om inzicht te krijgen in de oorzaken en gevolgen van een probleem. Hiermee krijg je zicht op welke problemen er zijn en voor wie. Je begint met het formuleren van het centrale probleem dat gesignaleerd wordt en waarvoor je een oplossing wil. Maak de formulering zo concreet mogelijk. Vervolgens wordt gekeken naar de oorzaken van het probleem en tot slot naar de gevolgen van het probleem. Nadat je in kaart hebt gebracht wat de directe oorzaken zijn van het probleem en wat de directe gevolgen zijn, kun je de probleemboom omzetten naar een doelenboom. In [4 Wat is het doel](#) gaan we hier verder op in.

Gedragcomponenten van het probleem

Hoe concreter een probleem geformuleerd is, hoe groter de kans dat het probleem een gedragcomponent bevat. Een maatschappelijk probleem wordt namelijk vaak veroorzaakt door ongewenst gedrag. Als je inzicht hebt in de aspecten die een rol spelen bij het ontstaan van dit gedrag, kun je dit bijvoorbeeld gebruiken om beleid effectiever en efficiënter vorm te geven, bestaande instrumenten anders in te zetten of instrumenten te kiezen die expliciet rekening houden met deze factoren. Voor meer informatie zie [Gedragcomponenten](#).

Meer informatie

- [Probleemboom en doelenboom](#)
15-2-2018?pdf-document, 116kB ?4 pagina's

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 15-2-2018

4 Wat is het doel?

Doelen formuleren

Als je met de juiste partijen het huidige probleem (of het probleem dat naar alle waarschijnlijkheid in de toekomst gaat ontstaan) voldoende in kaart hebt gebracht, kun je gaan nadenken over de beleidsdoelen (de gewenste situatie of het gewenste gedrag). De manier waarop je die doelen denkt te gaan bereiken (middelen) komt in [5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?](#) aan bod. Door doelen te formuleren, waarbij de middelen nog niet worden verondersteld, krijgen betrokken partijen meer ruimte om met innovatieve oplossingen te komen. Tegelijkertijd geeft dit de overheid meer mogelijkheden om instrumenten te kiezen.

- [4.1 Formuleer duidelijke doelstellingen](#)

Doelenboom

Als je een probleemboom hebt gemaakt, is het relatief eenvoudig om deze om te zetten naar een doelenboom, door alles wat in de probleemboom negatief geformuleerd is om te vormen tot positieve uitspraken. Zo wordt in één keer duidelijk wat de centrale doelstelling is, wat er moet veranderen om dat doel te bereiken en welke positieve gevolgen het bereiken van dat doel kan hebben.

- [4.2 Let op de verschillende niveaus van doelstellingen](#)

Gedrag in relatie tot het doel

Hoe concreter een doel geformuleerd is, hoe groter de kans dat het doel een gedragscomponent bevat. Om te achterhalen welke instrumenten of interventies kansrijk zijn bij het behalen van je doelen, is het belangrijk om inzicht te krijgen in de drijfveren en motieven voor het (on)gewenst gedrag. Een gedragsanalyse is hiervoor een goed hulpmiddel. Zie voor gedragsanalyses en de tools die je hierbij kunt gebruiken de pagina [Gedragscomponenten](#).

Meer informatie

- [Probleemboom en doelenboom](#)
15-2-2018?pdf-document, 116kB ?4 pagina's

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten	Gaan in op de mogelijkheden voor organisaties binnen de rijksdienst om marktactiviteiten te verrichten.
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Bedrijfseffectentoets inclusief Markteffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK grondwet	Indien er een grondrecht in het geding is.
EZK bedrijfseffecten en regeldrukeffecten	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.

Laatst gewijzigd op: 16-4-2018

4.1 Duidelijke doelstellingen

Formuleer doelen waarin de manier waarop je die denkt te gaan bereiken (middelen) nog niet wordt verondersteld. Dit biedt ruimte voor betrokken partijen om met innovatieve oplossingen te komen en geeft de overheid meer mogelijkheden om instrumenten te kiezen.

Duidelijke doelstellingen dragen bij aan:

- Het bereiken van het gewenste gedrag.
Meer informatie hierover vind je bij [3 Wat is het probleem - Gedragscomponenten](#).
- Een juiste instrumentkeuze
- Meer informatie hierover vind je bij [6 Wat is het beste instrument?](#)
- Monitoring van de juiste indicatoren.
Meer informatie hierover vind je bij [7.6 Evalueren en monitoren - Monitoring](#).
- Een solide beleidsevaluatie.
Meer informatie hierover vind je bij [7.6 Evalueren en monitoren](#).

Formuleer de doelen SMART indien nuttig

Niet alle vraagstukken lenen zich voor SMART doelen. Vraagstukken die gecompliceerd, maar niet complex zijn, kan je het beste voorzien van richting in de vorm van een algemeen of specifiek doel, maar niet van een SMART geformuleerd doel. Denk bijvoorbeeld aan vraagstukken als CO2 reductie waarin veel partijen betrokken zijn en er vele afhankelijkheden zijn. In dat type vraagstukken is het organiseren van een dialoog met het betrokken beleidsveld cruciaal om samen tot oplossingen te komen die werken. Het formuleren van SMART doelen werkt dan eerder contraproductief omdat het de mogelijkheden van partijen om tot passende oplossingen te komen, inperkt.

Vraagstukken die meer eenvoudige causale verbanden kennen, kan je wel van SMART doelen voorzien.

- **Specifiek**
Formuleer doelen specifiek genoeg (wie, wat, waar, wanneer, welke randvoorwaarden, waarom), zodat ze niet voor meerdere uitleg vatbaar zijn.
- **Meetbaar**
Stel indicatoren vast aan de hand waarvan kan worden bepaald of het doel wordt bereikt. Meetbare indicatoren dragen bij aan succesvolle [monitoring](#) (7.6) van je beleid.
- **Acceptabel**
Formuleer doelen die aanvaard, begrepen en eenduidig uitgelegd zullen worden binnen de doelgroep die ze moeten gaan uitvoeren. De analyse van je doelgroep en het probleem is hiervoor onontbeerlijk.
- **Realistisch**
Formuleer doelen die ambitieus zijn, maar niet onhaalbaar.
- **Tijdgebonden**
Doelen en prestatie-indicatoren blijven te vaag als ze niet voorzien worden van een tijdpad.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 10-10-2017

4.2 Niveaus van doelstellingen

Strategische, specifieke en operationele doelstellingen

Gelet op de eerder geformuleerde probleemdefinities kunnen op 3 niveaus doelen worden geformuleerd. Wees je daarbij bewust dat het niveau of de niveaus van doelstelling die je kiest en deelt met betrokken partijen van invloed is op de ruimte die er is voor betrokken partijen ([vraag 2](#)) om zelf de middelen te kunnen kiezen om dat doel te bereiken en op de instrumenten die je als overheid zelf kan inzetten om dat doel te bereiken. Hoe algemener het doel, hoe meer ruimte voor verschillende oplossingen.

Van abstract naar concreet gaat het om:

- strategische doelen;
- specifieke doelen;
- operationele doelen.

Het formuleren van doelen op deze verschillende niveaus scherpt het denken over de concrete doelen en hun bijdragen aan het maatschappelijke of algemene doel binnen het beleidsveld. Ook kan het doel zelf eventueel als norm dienen, zie hiervoor de [Factsheet doelvoorschriften \(PDF\)](#).

Verduidelijk hoe de verschillende doelen aan elkaar bijdragen

Het moet duidelijk zijn hoe operationele doelen bijdragen aan het bereiken van specifieke doelen en hoe specifieke doelen op hun beurt weer bijdragen aan het realiseren van algemene doelen. Zie [4.2 Niveaus van doelstellingen](#).

Voorbeeld

Niveau	Omschrijving
Strategische doelen	Een strategisch doel is abstract, zoals "tegengaan van de verdere opwarming van de aarde". Strategische doelen kunnen niet rechtstreeks worden bereikt, omdat er te veel factoren een rol spelen die men niet kent of niet beheerst. De strategische doelen geven richting. Wanneer je ze met de partijen deelt, werken ze verbindend tussen de partijen die samen voor deze maatschappelijke opgaven staan.

Specifieke doelen	Een specifiek doel levert een bijdrage aan het bereiken van het algemene doel. Een voorbeeld hiervan is: "met 40% verminderen van de CO2 productie in Nederland".
Operationele doelen	Een operationeel doel is een SMART geformuleerd doel dat bijdraagt aan het specifieke doel. Bijvoorbeeld: "Binnen drie jaar de CO2 uitstoot van de chemische industrie met 20% verminderen door gebruik van filter X".

Relevante toetsingsinstanties

Er zijn geen toetsingsinstanties die specifiek kijken of de doelstelling op verschillende niveaus is geformuleerd. Wel vragen de toetsingsinstanties uit [4 Wat is het doel?](#) naar wat het doel is. Het formuleren van doelen op verschillende niveaus draagt bij aan de beantwoording van deze vraag.

Laatst gewijzigd op: 1-6-2017

5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Als je hebt bepaald wat het probleem is en welk doel je hebt, is het van belang om uit te werken waarom de overheid dit probleem zou moeten oplossen. In een democratische rechtsstaat dient overheidsinterventie namelijk gerechtvaardigd te worden door het bestaan van een publiek belang. Ga daarnaast na wat er zou gebeuren als de overheid niets zou doen: de nuloptie.

Publiek belang

Aan de hand van de volgende vragen kun je nagaan of er sprake is van een publiek belang.

1. Is er een taak voor de rijksoverheid?

Kijk of de overheidsinterventie past binnen de taken van de rijksoverheid: het zorgen voor veiligheid, het bewaken van de rechtsstatelijkheid, het beschermen van klassieke en sociale grondrechten, het zorgen voor gelijke behandeling van burgers, [de bescherming van mensenrechten](#) (PDF - 47KB) en de bescherming van zwakkeren in de samenleving.

2. Is herverdeling van welvaart noodzakelijk?

Een scheve verdeling van welvaart of uitgangspositie van burgers kan reden zijn voor overheidsinterventie.

3. Is er reden om gedrag te corrigeren?

Van bepaalde goederen zijn de voordelen of nadelen van het gebruik bekend, maar dit leidt in de ogen van de overheid toch niet tot de juiste keuzen. Dit kan reden zijn voor de overheid om in te grijpen. De overheid ontmoedigt rokers bijvoorbeeld, terwijl algemeen bekend is dat roken ongezond is. Bij het [onderdeel Gedragscomponenten](#) vind je instrumenten om gedrag te corrigeren.

4. Is er sprake van marktfalen?

Als het functioneren van de markt niet of te weinig bijdraagt aan de maatschappelijke welvaart kunnen er publieke belangen in het geding zijn. Dan is sprake van marktfalen en dit kan verschillende vormen hebben:

- Externe effecten die de markt niet (voldoende) kan corrigeren.
Dit zijn effecten waaraan kosten zijn verbonden waarvoor geen markt bestaat (bijvoorbeeld milieuverontreiniging). Hierdoor is de prijs van goederen of diensten zonder interventie te laag.
- Publieke (collectieve) goederen.
Bij collectieve goederen is voortbrenging via de markt uitgesloten, omdat de opbrengsten aan iedereen te goede komen en het gebruik door de een het gebruik door de ander niet uitsluit (bijv. dijken, defensie).
- Informatiescheefheid tussen vrager en aanbieder.
Informatiescheefheid aan de kant van vrager of aanbieder leidt tot opportunistisch gedrag of suboptimaal keuzegedrag, waardoor de markt niet goed kan functioneren.
- Oneerlijke concurrentieverhoudingen (monopolievorming).
Dit is een situatie waarin één aanbieder zoveel macht verwerft dat het prijsmechanisme van de markt niet meer goed functioneert.

- Te hoge transactiekosten.
Als de transactiekosten te hoog zijn, komt er geen markt tot stand.

Nuloptie

Ga vervolgens na wat de nuloptie is, oftewel wat er gebeurt als de overheid geen nieuw beleid maakt. Denk hierbij aan onderstaande zaken.

- Wat zijn de effecten?
- Wie of wat ondervindt nadeel als de overheid niets doet?
- Is niets doen in strijd met Europese of internationale afspraken of grondrechten? Je leest hierover meer bij IAK-vraag [6.2 Rechtmatigheid](#).
- Wie heeft er juist wel profijt van niets doen door de overheid?
- Komt door niets doen de innovatie in de knel, of biedt het juist ruimte voor innovatie?
- Zorgt de nuloptie voor een ongelijke behandeling/uitgangspositie van partijen?

Meer informatie

- [Achtergrondinformatie over publiek belang](#)
- [SER-rapport Overheid én markt: het resultaat telt! Voorbereiding bepalend voor succes](#)
pdf-document, 763 kB | 175 pagina('s)
- [Stappenschema publiek belang BZK en Financiën](#)
pdf-document, 24kB | 1 pagina
- [WRR-rapport: De calculus van het publiek belang](#)
pdf-document, 945 kB | 25 pagina('s)
- [WRR-rapport: Met kennis van gedrag beleid maken](#)

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten	Gaan in op de mogelijkheden voor organisaties binnen de rijksdienst om marktactiviteiten te verrichten.
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Bedrijfseffectentoets inclusief Markteffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Besliskader Privatisering en verzelfstandiging	Bij de voorbereiding van beleid en wetgeving inzake privatisering en verzelfstandiging, moet het besliskader privatisering/verzelfstandiging van de Parlementaire Onderzoekscommissie van de Eerste Kamer gebruikt worden.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA)	Geeft aan hoe een maatschappelijke kosten-baten analyse voor infrastructuurprojecten moet worden uitgevoerd.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK administratieve lasten	Indien burgers of professionals betrokken.
BZK grondwet	Indien er een grondrecht in het geding is.

EZK bedrijfseffecten en regeldrukeffecten	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.
FIN subsidies	Wanneer er een subsidie wordt gecreëerd of aangepast.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 16-04-2018

6 Wat is het beste instrument?

Nadenken over beoogde effect op doelgroep

Wanneer je geconstateerd hebt dat overheidsinterventie wenselijk is om je beleidsdoel te bereiken, kun je gaan nadenken bij welke doelgroep een overheidsinterventie effect zou hebben vanuit de probleemanalyse en doelenboom bij vraag [3 Wat is het probleem?](#) en [4 Wat is het doel?](#).

Beleidsinstrumenten inventariseren

Wanneer je geconstateerd hebt dat overheidsinterventie wenselijk is om je beleidsdoel te bereiken, kun je gaan inventariseren welke instrumenten daarvoor het meest geschikt zijn. Zie daarvoor het overzicht [beleidsinstrumenten A-Z](#).

Beleidsinstrumenten afwegen

Heb je een lijst van plausibele instrumenten gemaakt, dan is het tijd om er een of meerdere te selecteren. Je uiteindelijke keuze dient gebaseerd te zijn op een integrale afweging van de kansen en risico's van de instrumenten en de ruimte vanuit het oogpunt van rechtmatigheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid.

- [6.2 Rechtmatigheid](#)
Welke ruimte bieden de nationale en internationale wettelijke kaders voor je beleid?
- [6.3 Doelmatigheid](#)
Waarmee bereik je effectief je doel?
- [6.4 Uitvoerbaarheid](#)
Kan de uitvoerder met je beleid uit de voeten?

Je keuze kan ook nog steeds zijn om geen nieuw beleid te maken, de zogenaamde nuloptie. Uitgangspunt bij overheidsinterventie is immers dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij het zelfregulerend vermogen in de samenleving.

Beleid invoeren

Wanneer de beleidsinstrumenten gekozen zijn, kun je de verschillende stappen gaan beschrijven die er nodig zijn om van de uitgangssituatie naar de gewenste eindsituatie te komen. Alvorens beleid in te voeren kun je ervoor kiezen om met een pilot/proeftuin of experiment uit te proberen of je interventie het beoogde effect heeft.

- [6.5 Beleid invoeren](#)

Resumerend: je beleidsvoorstel

De instrumentenmix die je voor je beleidsdoel hebt gekozen en de analyse die je hebt gedaan om tot deze keuze te komen, beschrijf je vervolgens in je beleidsvoorstel. Hierbij is het belangrijk dat je in ieder geval aandacht besteedt aan onderstaande punten.

- Wat is de noodzaak voor de overheid om deze interventie te plegen? Ga hierbij ook in op de gevolgen van niets doen (de zogenaamde nuloptie).
Meer informatie hierover vind je bij IAK vraag [5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?](#)
- Welke beleidsinstrumenten heb je in je analyse opgenomen en hoe ben je uiteindelijk tot je keuze van deze instrumentenmix gekomen? Ga hierbij ook in op de aannames die je hebt gedaan ten aanzien van het verwachte gedrag. Zie [Gedragcomponenten, onderdeel Ontwikkelen gedragsinterventies](#).
- De ruimte die er voor de instrumenten is vanuit het oogpunt van rechtmatigheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid.
- Hoe ga je het beleid monitoren?
Zie ook [7.5 Evalueren en monitoren - Monitoring](#).
- Hoe ga je het beleid invoeren?

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Besliskader Privatisering en verzelfstandiging	Bij de voorbereiding van beleid en wetgeving inzake privatisering en verzelfstandiging, moet het besliskader privatisering/verzelfstandiging van de Parlementaire Onderzoekscommissie van de Eerste Kamer gebruikt worden.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Kader Overzicht Effecten Infrastructuur	Geeft aan hoe een maatschappelijke kosten-baten analyse voor infrastructuurprojecten moet worden uitgevoerd.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
FIN begrotingszaken	
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 23-1-2018

6.1 Beleidsinstrumenten A-Z

Meer informatie over beleidsinstrumenten vind je in de [Index beleidsinstrumenten](#).

Alfabetisch overzicht van beleidsinstrumenten

- [Accreditatie en conformiteitsbeoordeling](#)
- [Algemene Voorwaarden \(PDF\)](#)
- [Alternatieve geschillenbeslechting](#)
- [Alternatieven voor overgangsrecht](#)
- [Arbitrage](#)
- [Attributie van een bevoegdheid](#)
- [Beleidsregels](#)
- [Benchmarking](#)
- [Beroepsreglementering](#)
- [Best beschikbare techniek](#)
- [Best practices](#)
- [Bestuurlijk overleg](#)
- [Bestuurlijke boete](#)
- [Bestuursrechtelijke handhaving en sancties](#)
- [Certificeren](#)
- [Circulaires](#)
- [Convenant](#)
- [Decentralisatie](#)
- [Delegatie van een bevoegdheid](#)
- [Deskundigheidsbevordering](#)
- [Dialoog \(Rijksportaal - alleen bereikbaar vanaf een werkplek bij de Rijksoverheid\)](#)
- [Doelvoorschriften \(PDF\)](#)
- [Doorberekening van toelatings- en handhavingskosten](#)
- [Eigen betaling](#)

-
- [Enquête](#)
  - [Erkenningsregeling](#)
  - [Experiment](#)
  - Externe verzelfstandiging:
    - [Instellen van een zelfstandig bestuursorgaan \(ZBO\)](#)
  - Externe verzelfstandiging:
    - RWT's
    - [Feedback\(loop\)](#)
    - [Financiële prikkel](#)
  - Financiële verhoudingen
  - [Framing en labelling](#)
  - [Gedragscode](#)
  - [Gedragscomponenten](#)
  - [Gedragscontracten en implementatie-intenties](#)
  - [Handhaving](#)
  - Impact Assessment (IA)
  - Impactanalyse
  - Inputsturing of throughput sturing (budgetsturing)
  - [Inspecteren](#)
  - Interne verzelfstandiging:
    - [Instellen van een agentschap](#)
    - [Keuren](#)
    - [Keurmerk](#)
    - [Keuze sanctiestelsel](#)
    - [Keuze architectuur](#)
    - [Krachtenveldanalyse](#)
    - [Maatschappelijke kosten- en batenanalyse \(MKBA\)](#)
    - [Mediation](#)
    - [Naleving](#)
    - [Naming and shaming](#)
    - [Normalisatie](#)
    - Nulmeting
    - [Omgevingsprikkel](#)
    - Onderzoek
    - Output of outcome sturing (prestatie sturing)
    - [Overgangsrecht](#)
    - Planevaluatie
    - [Privaatrechtelijke normen](#)
    - [Privacy Impact Assessment](#)
    - [Privatisering \(PDF\)](#)
    - Prognose
    - [Protocol](#)
    - [Right to challenge](#)
    - Risicoanalyse
    - Screening
    - [Specifieke voorlichting](#)
    - [Standaardregeling](#)
    - [Strafrechtelijke handhaving en sancties](#)
    - [Subsidie](#)
    - [Tafel van elf](#)
    - [Taskforce](#)
    - [Testen](#)
    - [Toezicht](#)
    - [Toezicht op gedecentraliseerde taken](#)
    - [Tuchtrecht](#)
    - [Uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse](#)
    - [Uitvoeringstoets](#)
    - [Vergunningen](#)
    - Verkenning
    - [Verwijzen naar technische normen](#)
  - Verzelfstandiging
  - [Visitatie](#)
  - [Voucher](#)

- [Zelfregulering](#)

Laatst gewijzigd op: 10-10-2017

Index beleidsinstrumenten

Onderstaande beleidsinstrumenten kun je inzetten om je beleidsdoel na te streven. Bij IAK-vraag [6 Wat is het beste instrument?](#) staat informatie over het afwegen en inzetten van de instrumenten.

Op zoek naar een specifiek soort beleidsinstrument? Zie de [categorieën van beleidsinstrumenten](#).

Instrumenten en toelichting

Instrument	Toelichting
Accreditatie en conformiteitsbeoordeling	Een proces waarmee door een onafhankelijke partij beoordeeld wordt of een product, een dienst, een proces of een persoon aan vooraf gespecificeerde eisen voldoet.
Algemene Voorwaarden	Wanneer rechten en plichten zonder overheidsbemoeienis worden opgesteld kan meer ruimte ontstaan binnen een bepaalde branche. Bijvoorbeeld, bij branchevoorwaarden als basiselement voor overeenkomsten tussen ondernemers en consumenten.
Alternatieve geschillenbeslechting	Een middel om een conflict zonder tussenkomst van de rechter op te lossen. Dit ontlast de rechtspleging. Bovendien is de drempel om recht te zoeken hierbij doorgaans lager dan bij een gang naar de rechter.
Alternatieven voor overgangsrecht	Het kiezen voor een lange invoeringstermijn of het tijdig aankondigen van een maatregel zijn alternatieven voor overgangsrecht die in bepaalde gevallen de nadelige gevolgen kunnen ondervangen van onmiddellijke werking.
Arbitrage	
Attributie van een bevoegdheid	Een vorm van bevoegdheidstoedeling, waarbij toekenning van een nog niet eerder bestaande publiekrechtelijke bevoegdheid aan een overheidsorgaan plaatsvindt. In Ar 2.14 is bepaald dat attributie wordt vastgelegd in een wet en de reikwijdte van de bevoegdheid duidelijk omschreven moet zijn. Zie titel 10.1 van de Algemene wet bestuursrecht over deze rechtsfiguur.
Beleidsregels	Met beleidsregels kan binnen de ruimte die de wet daarvoor biedt nader invulling worden gegeven aan bestaande bestuursbevoegdheden door regels te stellen waarin de interpretatieruimte van wettelijke bepalingen of de beslissingsruimte van een bestuursorgaan wordt ingekaderd.
Benchmarking	Het uitvoeren van een prestatievergelijking, waardoor bedrijven of organisaties zich in kwalitatieve zin aan elkaar kunnen spiegelen.
Beroepsreglementering	Van beroepsreglementering is sprake wanneer eisen worden gesteld aan een beoefenaar alvorens diegene een dienst mag verrichten of een titel mag voeren.
Best practices	Op basis van praktijkervaring wordt vergeleken op welke wijze efficiënter resultaat behaald kan worden.
Bestuurlijk overleg	Overleg tussen de eindverantwoordelijke bestuurders van organisaties, dat bijdraagt aan gezamenlijke

	informatieuitwisseling, transparantie, vertrouwen en goede bestuurlijke verhoudingen.
Bestuurlijke boete	De bestuurlijke boete is een bestuursrechtelijk sanctioneringsmiddel dat op grond van de kabinetsnota over keuze van sanctiestelsel wordt ingezet als er sprake is van een besloten context. Om de juist hoogte van een boete te bepalen is er een boetewijzer ontwikkeld.
Bestuursrechtelijke handhaving en sancties	Wanneer de overheid gedragsnormen gehandhaafd wil zien, zijn er verschillende handhavingsopties waaruit in de vormgeving van een stelsel gekozen moet worden. In de kabinetsnota over keuze van sanctiestelsel is bepaald dat voor bestuursrechtelijke handhaving, te weten de bestuurlijke boete en de last onder bestuursdwang wordt gekozen als er sprake is van een "besloten context".
Certificeren	
Circulaires	Schriftelijke algemene mededelingen afkomstig van de rijksoverheid. Met circulaires kan de rijksoverheid beleid bekend maken, verzoeken om medewerking, inlichtingen vragen, advies geven of andere informatie geven.
Convenant	Een afspraak van de overheid met een of meer partijen gericht op het realiseren van bepaalde (beleids-)doelstellingen.
Decentralisatie	Decentralisatie beoogt te voorzien in spreiding van bevoegdheden om zodoende het functioneren en presteren van het openbaar bestuur (en zijn beleid en regelgeving) te verbeteren.
Delegatie van een bevoegdheid	Het overdragen door een bestuursorgaan van zijn bevoegdheid tot het nemen van besluiten aan een ander die deze onder eigen verantwoordelijkheid uitoefent. Zie titel 10.1 van de Algemene wet bestuursrecht over deze rechtsfiguur.
Deskundigheidsbevordering	Bevordert het kennisniveau van een doelgroep.
Dialoog	Een dialoog is een gespreksvorm waarin er een werkelijke ontmoeting en uitwisseling van ervaringen plaatsvindt met als doel verdieping en verrijking in het gesprek te bereiken.
Doorberekening van toelatings- en handhavingskosten	Doorberekening van toelatings- en handhavingskosten vindt plaats volgens de kaders van het rapport "Maat houden". Uitgangspunt van dit rapport is dat handhaving van wet- en regelgeving in beginsel uit de algemene middelen moet worden gefinancierd. Uitzonderingen op dit algemene uitgangspunt zijn mogelijk indien er sprake is van aanwijsbaar profijt of aanwijsbare hogere kosten van toezicht en handhaving van (rechts)personen. Dan kunnen er kosten doorberekend worden, tenzij dit in strijd is met beginselen van goed toezicht of tot ongewenste gevolgen leidt.
Eigen betaling	Betalingen van particulieren voor collectieve voorzieningen die worden verstrekt door de overheid.
Enquête	Een manier van onderzoek, waarbij gebruik wordt gemaakt van een vragenlijst, die aan meer personen wordt voorgelegd. Representativiteit is van belang bij enquêtes om uitspraken te kunnen doen over het doortrekken van een bepaalde ontwikkeling naar de toekomst.

Erkenningsregeling	Een regeling waarbij de activiteiten van ondernemingen worden getoetst aan een aantal (kwalitatieve) criteria.
Experiment	Bij een experiment of een pilot wordt uitgeprobeerd welke interventies een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van een maatschappelijk probleem.
Externe verzelfstandiging: Instellen van een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO)	Het instellen van een ZBO is een vorm van externe verzelfstandiging. ZBO's zijn buiten de gewone, departementale organisatie vallende, overheidsinstanties die in een wet in het leven zijn geroepen en waaraan (door middel van attributie of delegatie) bestuursbevoegdheden zijn toegekend.
Externe verzelfstandiging: RWT's	Rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's) zijn volgens de Comptabiliteitswet rechtspersonen die een bij of krachtens de wet geregelde taak uitoefenen en daarmee geheel of gedeeltelijk worden bekostigd uit de opbrengst van bij of krachtens de wet ingestelde heffingen. Het gaat niet om organen met een bestuurstaak (ZBO's). De algemene rekenkamer heeft een lijst van RWT's opgesteld.
Externe verzelfstandiging: Staatsdeelnemingen	Staatsdeelnemingen zijn vennootschappen waarvan de overheid aandelen bezit. De minister van Financiën vervult de rol van aandeelhouder. Het gaat vaak om organisaties met een natuurlijk monopolie die dus niet in een markt kunnen opereren bv TenneT of GasUnie.
Feedback(loop)	Door het geven van feedback kan de overheid mensen bewust maken van hun eigen gedrag en verleiden tot gedragsverandering.
Financiële prikkel	Hiermee kun je de keuze van een doelgroep in de gewenste richting sturen omdat je de kosten en baten van verschillende alternatieven verandert.
Financiële verhoudingen	-De financiële verhouding tussen Rijk en decentrale overheden wordt geregeld in de Financiële-verhoudingswet . -De financiële verhouding Rijk-uitvoeringsinstanties wordt geregeld in de Comptabiliteitswet 2001 . -De financiële verhouding met een zbo betreft wordt geregeld door de Kaderwet ZBO's . Zie ook 6.2 Rechtmatigheid - a aansluiting op algemene nationale wetgeving.
Framing en labelling	Het oproepen van een bepaalde opvatting, gevoel of emotie bij mensen, doordat je ze confronteert met bepaalde tekens, woorden of sensaties.
Gedragscode	Een middel om gedrag in organisaties of binnen bijvoorbeeld een beroepsgroep te reguleren.
Gedragscontracten en implementatie-intenties	Met behulp van gedragscontracten en implementatie-intenties kan de overheid mensen ondersteunen bij het behalen van hun zelfgeformuleerde gedragsdoelen, zoals stoppen met roken.
Impact Assessment (IA)	Een Impact Assessment (IA) volgt een aantal stappen waarbij kennis en informatie wordt verzameld ten behoeve van inzicht in sterktes en zwaktes van een mogelijke voorstel voor de omgeving.
Impactanalyse	Bij een impact analyse wordt inzicht te verkrijgen in de

	(mogelijke) maatschappelijke gevolgen van een voorstel. Bij een impact analyse wordt gebruik gemaakt van een Impact Assessment.
Inputsturing of throughput sturing (budgetsturing)	Gericht op het handhaven van grenzen bij het besteden van middelen. Heeft een aangrijpingspunt bestaande uit het regelen van de input via budgetten. Per kostenpost of procesonderdeel is er een budget dat niet mag worden overschreden. Dit wordt ook wel sturen op middelen genoemd.
Handhaving	Activiteiten van de overheid om een bepaalde mate van naleving te bewerkstelligen of af te dwingen.
Inspecteren	
Interne verzelfstandiging: Instellen van een agentschap	Het instellen van een agentschap is een interne verzelfstandiging. Agentschappen (de oude naam is baten-lastendiensten) zijn in de uitvoering werkzame intern verzelfstandigde dienstonderdelen van een ministerie met een eigen sturingsmodel en financiële administratie.
Keuren	
Keurmerk	Een visuele kwaliteitsaanduiding van een product.
Keuze sanctiestelsel	Bij de keuze voor een sanctiestelsel staat de effectiviteit van de handhaving centraal. Hierbij kan een afweging gemaakt worden tussen een bestuurlijke boete, de gangbare strafrechtelijke handhaving en de mogelijkheid van de strafbeschikking.
Keuzearchitectuur	Keuzearchitectuur kan worden ingezet om mensen de gewenste keuze te laten maken. Het instrument werkt vanuit de wetenschap dat mensen voorspelbaar keuzegedrag vertonen.
Krachtenveldanalyse	Helpt duidelijk te maken wie in welke fase van het proces betrokken zou moeten worden en op welke wijze (meedenken, meedoen of meebeslissen).
Doorberekening van toelatings- en handhavingskosten	Doorberekening van toelatings- en handhavingskosten vindt plaats volgens de kaders van het rapport "Maat houden". Uitgangspunt van dit rapport is dat handhaving van wet- en regelgeving in beginsel uit de algemene middelen moet worden gefinancierd. Uitzonderingen op dit algemene uitgangspunt zijn mogelijk indien er sprake is van aanwijsbaar profijt of aanwijsbare hogere kosten van toezicht en handhaving van (rechts)personen. Dan kunnen er kosten doorberekend worden, tenzij dit in strijd is met beginselen van goed toezicht of tot ongewenste gevolgen leidt.
Maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA)	Een MKBA geeft inzicht in de positieve en negatieve effecten van beleidsopties op de maatschappij en helpt bij het verbeteren en vergelijken van en kiezen tussen verschillende oplossingsrichtingen.
Mandaat	De bevoegdheid om in naam van een bestuursorgaan besluiten te nemen. Zie titel 10.1 van de Algemene wet bestuursrecht over deze rechtsfiguur.
Mediation	

Naleving	De handhavinginzet en handavingsbehoefte zijn afhankelijk van de mate waarin verwacht wordt dat de maatregel nageleefd wordt. De mate van naleving wordt door een aantal factoren bepaald. Duidelijkheid hierover verkrijg je door de checklist Tafel van elf te doorlopen.
Naming and shaming	Het openbaar bekendmaken van negatieve informatie over eigenschappen van producten en productieprocessen met het doel de reputatie van de aanbieder van het product of de dienst te beïnvloeden en het gedrag van de consumenten te sturen.
Normalisatie	Een proces waarbij belanghebbende partijen op vrijwillige basis, in overleg en op basis van consensus afspraken maken over te hanteren normen.
Nulmeting	Een inventarisatie van de huidige situatie met een specifiek doel. Doel van nulmeting is om een ontwikkeling vanaf het moment van meting te kunnen aantonen.
Omgevingsprikkels	Omgevingsprikkels spelen in op onbewuste mentale processen en zetten aan tot bepaald gedrag.
Onderzoek	Onderzoek kan nuttig zijn wanneer nog onzekerheid bestaat over de mate van steun voor het beleid en regelgeving of als er een gebrek aan empirische kennis over de probleemsituatie of de werking van de voorgestelde middelen bestaat.
Output of outcome sturing (prestatiesturing)	Sturing die gebruikt wordt om uitvoeringsinstanties te stimuleren tot het bereiken van de gewenste resultaten. Prestatie-indicatoren leveren een bijdrage aan de sturing van ZBO's en andere medeoverheden door informatie te bieden over het functioneren van processen, de gewenste prestatie outcome en de mate waarin de gestelde doelen daadwerkelijk worden bereikt. Dit wordt ook wel sturen op prestatie-eisen genoemd.
Overgangsrecht	Het overgangsrecht bepaalt of en onder welke omstandigheden een nieuwe wet of een wijzigingswet van toepassing is op bestaande situaties.
Planevaluatie	Bij planevaluatie wordt een plan opgesteld waarin het doel en de middelen staan vermeld. Het plan wordt bepaald met behulp van onderzoek van de situatie en ondervraging over de wensen van de betrokkenen.
Privaatrechtelijke normen	Het civiele recht kan onder bepaalde omstandigheden, veelal in combinatie met het straf- of het bestuursrecht, bijdragen aan de goede naleving en handhaving van (bestuursrechtelijke) wettelijke regelingen.
Privacy Impact Assessment	De Privacy Impact Assessment is een verplichte kwaliteitseis. Het is een middel dat de overheid en het bedrijfsleven ondersteunt bij het beoordelen van nieuwe technologie, informatiesystemen, programma's, beleid en wetsvoorstellen op het voldoen aan privacy vereisten.
Privatisering	Van privatisering is sprake als de overheid afstand doet van een bepaalde taak of organisatie, bijvoorbeeld door aandelen in een staatsdeelneming te verkopen of door een onderdeel van de overheidsorganisatie te verkopen aan een bestaand bedrijf. Het verschil met verzelfstandiging is dat bij privatisering de directe of zwaarwegende

	overheidsbemoedienis ophoudt. Keuzes voor verzelfstandiging of privatisering worden verantwoord met gebruikmaking van het besliskader bij het rapport van de Eerste Kamer: " Verbinding verbroken? "
Prognose	Prognose gaat over voorspellingen omtrent het verdere verloop van een situatie. Je doet uitspraken over toekomstige gebeurtenissen en ontwikkelingen binnen een systeem, op grond van eerder gedrag binnen dat systeem.
Protocol	Een document met voorschriften over hoe te handelen in bepaalde situaties. Vaak wordt een gedragscode uitgewerkt door middel van een protocol.
Right to Challenge	Een 'right to challenge'-bepaling geeft burgers, bedrijven, instellingen, collectieven of medeoverheden ruimte om op een eigen wijze de doelen van een wettelijke regeling te realiseren.
Risicoanalyse	Een risicoanalyse is een methode waarbij nader benoemde risico's worden gekwantificeerd door het bepalen van de kans dat een dreiging zich voordoet en de gevolgen daarvan: $Risico = Kans \times \text{gevolg}$.
Screening	Volgens een bepaald schema in een vroeg stadium relevante gegevens verzamelen om mogelijke gevolgen te kunnen signaleren.
Specifieke voorlichting	Het van overheidswege verstrekken van informatie om een specifieke doelgroep kennis te laten nemen van een bepaald onderwerp, te informeren of bewust te maken.
Standaardregeling	Een regeling met algemene voorwaarden tussen belanghebbende groepen. De standaardregeling heeft betrekking op dezelfde onderwerpen als Algemene Voorwaarden, maar heeft een aantal onderscheidende karakteristieken/eigenschappen.
Strafrechtelijke handhaving en sancties	Wanneer de overheid gedragsnormen gehandhaafd wil zien, zijn er verschillende handhavingsopties waaruit in de vormgeving van een stelsel gekozen moet worden. In de kabinetsnota over keuze van sanctiestelsel is bepaald dat strafrecht het uitgangspunt is bij de handhaving van algemene normen zonder specifieke rechtsbetrekking. Strafrechtelijke normen moeten duidelijk, voldoende voorzienbaar en herkenbaar zijn.
Subsidie	Een aanspraak op financiële middelen die door een bestuursorgaan worden verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten.
Tafel van elf	Een analysemodel bestaande uit elf dimensies die elk bepalend zijn voor de naleving. Kan toegepast worden bij de totstandkoming van wetgeving waarin gedragsnormen zijn opgenomen.
Taskforce	Een taskforce is een tijdelijke organisatie met als doel in korte tijd op een bepaald (maatschappelijk) knelpunt een aantal verbeteringen te forceren.
Testen	
Toezicht	Het verzamelen van informatie over de vraag of een

	handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren.
Toezicht op gedecentraliseerde taken	Met de Wet revitalisering generiek toezicht wordt toezicht op gedecentraliseerde taken voor het merendeel vormgegeven door generiek toezicht.
Tuchtrecht	Sanctierecht binnen een bepaalde georganiseerde (beroeps)groep. Het doel van tuchtrecht is de waarborging van kwaliteit van de beroepsuitoefening.
Uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse	De uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse richten zich vroeg in het beleidsproces (voor het maken van de beleidskeuze) op de vraag of het gewenste beleid of wetgeving uitvoerbaar is.
Uitvoeringstoets	De uitvoeringstoets (onderdeel van de verplichte kwaliteitseis U&H-toets) vindt plaats wanneer het beleid al gekozen is en betreft een op bestuurlijk niveau gegeven oordeel van een uitvoeringsorganisatie over de uitvoerbaarheid.
Vergunningen	Een begunstigende beschikking die nader omschreven activiteiten of handelingen toestaat, die zonder deze beschikking niet zijn toegestaan.
Verkenning	Een verkenning is een methode om strategische doelen te ontdekken of informatie te verkrijgen waaruit een algemeen beeld van de situatie kan worden afgeleid om snel en effectief hulp te kunnen bieden
Verzelfstandiging	Juridische verzelfstandiging slaat op het overdragen van bevoegdheden om een bepaalde taak uit te voeren. In economische of bestuurskundige zin duidt het op het toekennen van zelfstandigheid aan een organisatieonderdeel van de overheid. Die zelfstandigheid betreft meestal beheersmatige zaken, zoals personeelsbeleid of financieel beleid. Worden bevoegdheden en taken overgedragen aan een bestaande privaatrechtelijke organisatie, zoals een stichting, dan is eigenlijk sprake van verstatelijking. Toch wordt dit ook vaak aangeduid als verzelfstandiging. Keuzes voor verzelfstandiging of privatisering worden verantwoord met gebruikmaking van het beslis kader bij het rapport van de Eerste Kamer: " Verbinding verbroken? "
Visitatie	Het onderzoeken van bepaalde praktijksituaties om de kwaliteit op markten waar die voor burgers en bedrijven moeilijk is in te schatten op een bepaald niveau te houden of te verhogen en hierover op transparante wijze aan burgers en bedrijven te communiceren.
Voucher	Een subsidie in de vorm van een tegoedbon die onder bepaalde voorwaarden kan worden ingeleverd in ruil voor een dienst.
Zelfregulering	Er zijn diverse vormen van zelfregulering die kunnen worden ingezet om maatschappelijke problemen op te lossen en bijdragen aan een vermindering van regeldruk. Om een weloverwogen en verantwoorde keuze voor de inzet van zelfreguleringsinstrumenten te kunnen maken is er interdepartementaal een beoordelingskader maatschappelijke zelfreguleringsinstrumenten ontwikkeld.

Categorieën beleidsinstrumenten

Onderstaande beleidsinstrumenten kun je inzetten om je beleidsdoel na te streven. Bij IAK-vraag [6 Wat is het beste instrument?](#) staat informatie over het afwegen en inzetten van de instrumenten.

De volgende beleidsinstrumenten staan tot je beschikking:

- [Gedragbeïnvloeding](#)
- [Verwerving van steun of kennis](#)
- [Financiële sturing](#)
- [Sociale sturing](#)
- [Co-regulering en zelfregulering](#)
- [Regels die innovatie bevorderen of ruimte laten voor de uitvoering](#)
- [Verhouding tussen nieuwe wet of wijzigingswet en bestaande rechtssituatie](#)
- [Sturing van de uitvoering](#)
- [Regelen van de uitvoering van een overheidstaak](#)
- [Naleving en handhaving](#)
- [Ex ante evaluatie](#)
- [Geschilbeslechting](#)
- [Monitoren van beleid](#)

Gedragbeïnvloeding

Voor meer over gedragbeïnvloeding zie [Gedragcomponenten](#). Hieronder staan instrumenten die je kunt inzetten om gedrag te beïnvloeden. Deze lijst is niet uitputtend, wil je meer informatie over (andere) instrumenten voor gedragbeïnvloeding neem dan contact op met [Behavioural Insights Netwerk Nederland \(BIN NL\)](#).

Instrumenten gedragbeïnvloeding

Instrument	Toelichting
Feedback(loop)	Door het geven van feedback kan de overheid mensen bewust maken van hun eigen gedrag en verleiden tot gedragsverandering.
Framing en labelling	Het oproepen van een bepaalde opvatting, gevoel of emotie bij mensen, doordat je ze confronteert met bepaalde tekens, woorden of sensaties.
Gedragscontracten en implementatie-intenties	Met behulp van gedragscontracten en implementatie-intenties kan de overheid mensen ondersteunen bij het behalen van hun zelfgeformuleerde gedragsdoelen, zoals stoppen met roken.
Keuzearchitectuur	Keuzearchitectuur kan worden ingezet om mensen de gewenste keuze te laten maken. Het instrument werkt vanuit de wetenschap dat mensen voorspelbaar keuzegedrag vertonen.
Omgevingsprikkel	Omgevingsprikkel spelen in op onbewuste mentale processen en zetten aan tot bepaald gedrag.

[Terug naar boven](#)

Verwerving van steun of kennis

Wanneer er in een beleidsveld behoefte is aan het verkrijgen van (meer) steun van beleidspartijen of indien er meer kennis nodig is om beleidskeuzes te kunnen maken, is het zinvol de beleidsinstrumenten met betrekking tot steun of kennis in te zetten.

Instrumenten verwerving van steun of kennis

Instrument	Toelichting
Bestuurlijk overleg	Overleg tussen de eindverantwoordelijke bestuurders van organisaties, dat bijdraagt aan gezamenlijke informatieuitwisseling, transparantie, vertrouwen en goede bestuurlijke verhoudingen.
Experiment	Bij een experiment of een pilot wordt uitgetest welke interventies een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van een maatschappelijk probleem.
Onderzoek	Onderzoek kan nuttig zijn wanneer nog onzekerheid bestaat over de mate van steun voor het beleid en regelgeving of als er een gebrek aan empirische kennis over de probleemsituatie of de werking van de voorgestelde middelen bestaat.
Taskforce	Een taskforce is een tijdelijke organisatie met als doel in korte tijd op een bepaald (maatschappelijk) knelpunt een aantal verbeteringen te forceren.

[Terug naar boven](#)

Financiële sturing

Met financiële sturing wordt door de overheid gewenst gedrag financieel beloond of ongewenst gedrag financieel belast. Indien de overheid bepaald gedrag of bepaalde activiteiten gewenst acht, terwijl deze niet vanzelf tot stand komen omdat de (gepercipieerde) kosten te hoog zijn, kan een financieel instrument de actoren over de streep trekken.

Instrumenten financiële sturing

Instrument	Toelichting
Eigen betaling	Betalingen van particulieren voor collectieve voorzieningen die worden verstrekt door de overheid.
Financiële prikkel	Hiermee kun je de keuze van een doelgroep in de gewenste richting sturen omdat je de kosten en baten van verschillende alternatieven verandert.
Subsidie	Een aanspraak op financiële middelen die door een bestuursorgaan worden verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten.
Vergunningen	Een begunstigende beschikking die nader omschreven activiteiten of handelingen toestaat, die zonder deze beschikking niet zijn toegestaan.
Voucher	Een subsidie in de vorm van een tegoedbon die onder bepaalde voorwaarden kan worden ingeleverd in ruil voor een dienst.

[Terug naar boven](#)

Sociale sturing

Door informatie te verstrekken, kan de overheid proberen om gedrag van burgers, bedrijven of instellingen te beïnvloeden. Denk bijvoorbeeld aan de keuze van consumenten of de handelwijze van bedrijven en instellingen.

Instrumenten sociale sturing

--	--

Instrument	Toelichting
Algemene voorlichting	Een actieve vorm van informatieverstrekking met de bedoeling om kennis, houding en/of gedrag te beïnvloeden of bewustwording te bereiken.
Specifieke voorlichting	Het van overheidswege verstrekken van informatie om een specifieke doelgroep kennis te laten nemen van een bepaald onderwerp, te informeren of bewust te maken.
Benchmarking	Het uitvoeren van een prestatievergelijking, waardoor bedrijven of organisaties zich in kwalitatieve zin aan elkaar kunnen spiegelen.
Best practices	Op basis van praktijkervaring wordt vergeleken op welke wijze efficiënter resultaat behaald kan worden.
Deskundigheidsbevordering	Bevordert het kennisniveau van een doelgroep.

[Terug naar boven](#)

Co-regulering en zelfregulering

Van zelfregulering is sprake wanneer een sector in de samenleving zelf normen opstelt. Doet de sector dit samen met de overheid, dan is sprake van co-regulering. In het geval van zelfregulering of co-regulering wil de overheid het gedrag in een bepaalde sector beïnvloeden door samen met de sector zaken te regelen.

Om zelfregulering te kunnen toepassen moet de sector voldoen aan drie randvoorwaarden:

- Er moet een bepaald niveau van kennis aanwezig zijn binnen de sector.
- Er moet draagvlak zijn binnen de sector.
- De organisatiegraad van de betrokken sector/beroepsgroep moet 'voldoende' zijn.

Instrumenten zelfregulering

Instrument	Toelichting
Algemene Voorwaarden	Wanneer rechten en plichten zonder overheidsbemoeienis worden opgesteld kan meer ruimte ontstaan binnen een bepaalde branche. Bijvoorbeeld, bij branchevoorwaarden als basiselement voor overeenkomsten tussen ondernemers en consumenten.
Alternatieve geschillenbeslechting	Een middel om een conflict zonder tussenkomst van de rechter op te lossen. Dit ontlast de rechtspleging. Bovendien is de drempel om recht te zoeken hierbij doorgaans lager dan bij een gang naar de rechter.
Certificeren	Een proces waarmee door een onafhankelijke partij beoordeeld wordt of een product, een dienst, een proces of een persoon aan vooraf gespecificeerde eisen voldoet.
Convenant	Een afspraak van de overheid met een of meer partijen gericht op het realiseren van bepaalde (beleids-)doelstellingen.
Erkenningsregeling	Een regeling waarbij de activiteiten van ondernemingen worden getoetst aan een aantal (kwalitatieve) criteria.
Gedragscode	Een middel om gedrag in organisaties of binnen bijvoorbeeld een beroepsgroep te reguleren.
Inspecteren	

Keuren	
Keurmerk	Een visuele kwaliteitsaanduiding van een product.
Naming and shaming	Het openbaar bekendmaken van negatieve informatie over eigenschappen van producten en productieprocessen met het doel de reputatie van de aanbieder van het product of de dienst te beïnvloeden en het gedrag van de consumenten te sturen.
Normalisatie	Een proces waarbij belanghebbende partijen op vrijwillige basis, in overleg en op basis van consensus afspraken maken over te hanteren normen.
Protocol	Een document met voorschriften over hoe te handelen in bepaalde situaties. Vaak wordt een gedragscode uitgewerkt door middel van een protocol.
Standaardregeling	Een regeling met algemene voorwaarden tussen belanghebbende groepen. De standaardregeling heeft betrekking op dezelfde onderwerpen als Algemene Voorwaarden, maar heeft een aantal onderscheidende karakteristieken/eigenschappen.
Testen	
Tuchtrecht	Sanctierecht binnen een bepaalde georganiseerde (beroeps)groep. Het doel van tuchtrecht is de waarborging van kwaliteit van de beroepsuitoefening.
Visitatie	Het onderzoeken van bepaalde praktijksituaties om de kwaliteit op markten waar die voor burgers en bedrijven moeilijk is in te schatten op een bepaald niveau te houden of te verhogen en hierover op transparante wijze aan burgers en bedrijven te communiceren.
Zelfregulering	Het beoordelingskader kan bij de voorbereiding van voorstellen bijdragen aan een meer weloverwogen en verantwoorde keuze voor de inzet van zelfreguleringsinstrumenten om maatschappelijke problemen op te lossen en dit instrument te gebruiken ter vermindering van regeldruk.

[Terug naar boven](#)

Regels die innovatie bevorderen of ruimte laten voor de uitvoering

De keuze van de wettelijke norm heeft impact op de ruimte die er is voor innovatie en op de toekomstbestendigheid van je voorstel. Het is van belang goed af te wegen hoe wenselijk het is om ruimte te bieden voor toekomstige ontwikkelingen en innovatie en weloverwogen de daarbij passende norm(en) te kiezen.

Instrumenten regels die innovatie bevorderen of ruimte laten voor de uitvoering

Instrument	Toelichting
Best beschikbare techniek	Best beschikbare techniek is een dwingende norm die innovatie stimuleert. Een voorbeeld hiervan is onder andere te vinden in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht . De keuze van deze norm leidt enerzijds tot flexibiliteit: wat de techniek is, is niet dwingend voorgeschreven, maar dát de overheid aanstuurt op de best beschikbare techniek is wel erg dwingend. De sector wordt gedwongen zich te vernieuwen zodra een nieuwe (best

	beschikbare) techniek tot stand komt.
Doelvoorschriften (PDF)	Doelvoorschriften zijn een nuttig instrument indien doelen objectiveerbaar en meetbaar zijn en gevolgen en risico's goed zijn in te schatten en aanvaardbaar zijn. Mogelijke beleidsonzekerheid en toezichtslasten moeten wel opwegen tegen de kansen die door deze regels ontstaan.
Experiment	Een wettelijke experimenteerbepaling kan een uitkomst bieden in situaties met veel onzekerheid over de mogelijke gevolgen van nieuwe regels. Dat zal met name aan de orde zijn indien de regelgeving betrekking heeft op een dynamisch beleidsterrein waarin zich snel (technologische) ontwikkelingen kunnen voordoen. In een tijdelijke en gecontroleerde setting kan op kleine schaal de voorgenomen aanpassing van regelgeving worden uitgetest voordat deze voor de hele doelgroep wordt ingevoerd.
Right to challenge	Een 'right to challenge' geeft burgers en bedrijven de wettelijke mogelijkheid om op een eigen wijze doelen van een wettelijke regeling te realiseren, zonder aan alle wettelijke regels te voldoen. Een 'right to challenge' kan in de praktijk in wetgeving op diverse manieren vorm worden gegeven, bijvoorbeeld met een ontheffingsmogelijkheid of een expliciete regeling hiervan in de wet.
Verwijzen naar technische normen	Er zijn verschillende manieren om te verwijzen naar technische normen. De manier die je kiest is van invloed op de toekomstbestendigheid van je regeling.

[Terug naar boven](#)

Verhouding tussen nieuwe wet of wijzigingswet en bestaande rechtssituatie

De inwerkingtreding van een nieuwe wet of een wijzigingswet kan verandering brengen in een op dat moment al bestaande rechtstoestand. Een zorgvuldig wetgever gaat dan ook na welke gevolgen een regeling met zich mee brengt voor de deze bestaande rechtstoestand en treft waar nodig maatregelen, bijvoorbeeld in de vorm van overgangsrecht.

Instrumenten verhouding tussen nieuwe wet of wijzigingswet en bestaande rechtssituatie

Instrument	Toelichting
Overgangsrecht	Het overgangsrecht bepaalt of en onder welke omstandigheden een nieuwe wet of een wijzigingswet van toepassing is op bestaande situaties.
Andersoortige maatregelen	Het kiezen voor een lange invoeringstermijn of het tijdig aankondigen van een maatregel zijn alternatieven voor overgangsrecht die in bepaalde gevallen de nadelige gevolgen kunnen ondervangen van onmiddellijke werking.

[Terug naar boven](#)

Sturing van de uitvoering

Er zijn verschillende manieren om de uitvoering van een overheidstaak door een uitvoeringsinstantie te kunnen sturen, afhankelijk van wat je met die sturing wil bereiken. Let er in ieder geval op dat de uitvoering effectief is. Doe daarom een [uitvoerbaarheidsanalyse](#) samen met de uitvoeringsinstantie alvorens je een sturingsinstrument kiest.

Instrumenten sturing van de uitvoering

--	--

Instrument	Toelichting
Beleidsregels	Met beleidsregels kan binnen de ruimte die de wet daarvoor biedt nader invulling worden gegeven aan bestaande bestuursbevoegdheden door regels te stellen waarin de interpretatieruimte van wettelijke bepalingen of de beslissingsruimte van een bestuursorgaan wordt ingekaderd.
Circulaires	Schriftelijke algemene mededelingen afkomstig van de rijksoverheid. Met circulaires kan de rijksoverheid beleid bekend maken, verzoeken om medewerking, inlichtingen vragen, advies geven of andere informatie geven.
Financiële verhoudingen	<ul style="list-style-type: none"> -De financiële verhouding tussen Rijk en decentrale overheden wordt geregeld in de Financiële-verhoudingswet. -De financiële verhouding Rijk-uitvoeringsinstanties wordt geregeld in de Comptabiliteitswet 2001. -De financiële verhouding met een zbo betreft wordt geregeld door de Kaderwet ZBO's. <p>Zie ook 6.2 Rechtmatigheid - a aansluiting op algemene nationale wetgeving.</p>
Inputsturing of throughput sturing (budgetsturing)	Gericht op het handhaven van grenzen bij het besteden van middelen. Heeft een aangrijpingspunt bestaande uit het regelen van de input via budgetten. Per kostenpost of procesonderdeel is er een budget dat niet mag worden overschreden. Dit wordt ook wel sturen op middelen genoemd.
Output of outcome sturing (prestatiesturing)	Sturing die gebruikt wordt om uitvoeringsinstanties te stimuleren tot het bereiken van de gewenste resultaten. Prestatie-indicatoren leveren een bijdrage aan de sturing van ZBO's en andere medeoverheden door informatie te bieden over het functioneren van processen, de gewenste prestatie outcome en de mate waarin de gestelde doelen daadwerkelijk worden bereikt. Dit wordt ook wel sturen op prestatie-eisen genoemd.

[Terug naar boven](#)

Regelen van de uitvoering van een overheidstaak

Indien je een overheidstaak binnen of buiten de overheid wil beleggen, is het van belang de mogelijkheden die je hebt om de onderlinge verhoudingen tussen sturende en te sturen partij vorm te geven te bekijken.

Instrumenten regelen van de uitvoering van een overheidstaak

Instrument	Toelichting
Attributie van een bevoegdheid	Een vorm van bevoegdheidstoedeling, waarbij toekenning van een nog niet eerder bestaande publiekrechtelijke bevoegdheid aan een overheidsorgaan plaatsvindt. In Ar 2.14 is bepaald dat attributie wordt vastgelegd in een wet en de reikwijdte van de bevoegdheid duidelijk omschreven moet zijn. Zie titel 10.1 van de Algemene wet bestuursrecht over deze rechtsfiguur.
Delegatie van een bevoegdheid	Het overdragen door een bestuursorgaan van zijn bevoegdheid tot het nemen van besluiten aan een ander die deze onder eigen verantwoordelijkheid uitoefent. Zie titel 10.1 van de Algemene wet bestuursrecht over deze rechtsfiguur.

Mandaat	De bevoegdheid om in naam van een bestuursorgaan besluiten te nemen. Zie titel 10.1 van de Algemene wet bestuursrecht over deze rechtsfiguur.
Privatisering	Van privatisering is sprake als de overheid afstand doet van een bepaalde taak of organisatie, bijvoorbeeld door aandelen in een staatsdeelneming te verkopen of door een onderdeel van de overheidsorganisatie te verkopen aan een bestaand bedrijf. Het verschil met verzelfstandiging is dat bij privatisering de directe of zwaarwegende overheidsbemoediening ophoudt. Keuzes voor verzelfstandiging of privatisering worden verantwoord met gebruikmaking van het besliskader bij het rapport van de Eerste Kamer: " Verbinding verbroken? "
Verzelfstandiging	Juridische verzelfstandiging slaat op het overdragen van bevoegdheden om een bepaalde taak uit te voeren. In economische of bestuurskundige zin duidt het op het toekennen van zelfstandigheid aan een organisatieonderdeel van de overheid. Die zelfstandigheid betreft meestal beheersmatige zaken, zoals personeelsbeleid of financieel beleid. Worden bevoegdheden en taken overgedragen aan een bestaande privaatrechtelijke organisatie, zoals een stichting, dan is eigenlijk sprake van verstatelijking. Toch wordt dit ook vaak aangeduid als verzelfstandiging. Keuzes voor verzelfstandiging of privatisering worden verantwoord met gebruikmaking van het besliskader bij het rapport van de Eerste Kamer: " Verbinding verbroken? "
Interne verzelfstandiging: Instellen van een agentschap	Het instellen van een agentschap is een interne verzelfstandiging. Agentschappen (de oude naam is baten-lastendiensten) zijn in de uitvoering werkzame intern verzelfstandigde dienstonderdelen van een ministerie met een eigen sturingsmodel en financiële administratie.
Externe verzelfstandiging: Instellen van een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO)	Het instellen van een ZBO is een vorm van externe verzelfstandiging. ZBO's zijn buiten de gewone, departementale organisatie vallende, overheidsinstanties die in een wet in het leven zijn geroepen en waaraan (door middel van attributie of delegatie) bestuursbevoegdheden zijn toegekend.
Externe verzelfstandiging: RWT's	Rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's) zijn volgens de Comptabiliteitswet rechtspersonen die een bij of krachtens de wet geregelde taak uitoefenen en daarmee geheel of gedeeltelijk worden bekostigd uit de opbrengst van bij of krachtens de wet ingestelde heffingen. Het gaat niet om organen met een bestuurstaak (ZBO's). De algemene rekenkamer heeft een lijst van RWT's opgesteld.
Externe verzelfstandiging: Staatsdeelnemingen	Staatsdeelnemingen zijn vennootschappen waarvan de overheid aandelen bezit. De minister van Financiën vervult de rol van aandeelhouder. Het gaat vaak om organisaties met een natuurlijk monopolie die dus niet in een markt kunnen opereren bv TenneT of GasUnie.
Decentralisatie	Decentralisatie beoogt te voorzien in spreiding van bevoegdheden om zodoende het functioneren en presteren van het openbaar bestuur (en zijn beleid en regelgeving) te verbeteren.

[Toezicht op gedecentraliseerde taken](#)

Met de [Wet revitalisering generiek toezicht](#) wordt toezicht op gedecentraliseerde taken voor het merendeel vormgegeven door generiek toezicht.

[Terug naar boven](#)

Naleving en handhaving

Bij het ontwerpen van beleid en regelgeving spelen de componenten naleving en handhaving een onmiskenbare rol. Beleid en in het bijzonder regelgeving staat of valt met de mate waarin de geadresseerde geneigd is het gewenste gedrag te vertonen, oftewel voornemens is om de norm na te leven. Handhaving betreft vervolgens de acties die er op zijn gericht om het gewenste gedrag te beïnvloeden: preventie, controle, opsporing en afdoening.

Onderstaande beleidsinstrumenten en keuzemogelijkheden helpen om een inzichtelijke afweging te maken bij bijvoorbeeld de keuze voor een bepaald sanctiestelsel, de vormgeving van normen en de inrichting van het toezicht.

Instrumenten naleving en handhaving

Instrument	Toelichting
Handhaving	Activiteiten van de overheid om een bepaalde mate van naleving te bewerkstelligen of af te dwingen.
Keuze sanctiestelsel	Bij de keuze voor een sanctiestelsel staat de effectiviteit van de handhaving centraal. Hierbij kan een afweging gemaakt worden tussen een bestuurlijke boete, de gangbare strafrechtelijke handhaving en de mogelijkheid van de strafbeschikking.
Naleving	Handhavingsinzet en handhavingsbehoefte zijn vooral afhankelijk van de verwachte mate van naleving van de voorgenomen regel. Het is zodoende van groot belang om na te gaan wat de verwachte mate van naleving bij de doelgroep zal zijn.
Toezicht	Het verzamelen van informatie over de vraag of een handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren.
Bestuursrechtelijke handhaving en sancties	Uitgangspunt bij de uitvoering door bestuursorganen van wetten die veelal specifieke rechtsbetrekkingen tussen burgers/bedrijven en de overheid scheppen.
Strafrechtelijke handhaving en sancties	Uitgangspunt bij de handhaving van algemene normen zonder specifieke rechtsbetrekking. Strafrechtelijke normen moeten duidelijk, voldoende voorzienbaar en herkenbaar zijn.
Privaatrechtelijke normen	Het civiele recht kan onder bepaalde omstandigheden, veelal in combinatie met het straf- of het bestuursrecht, bijdragen aan de goede naleving en handhaving van (bestuursrechtelijke) wettelijke regelingen.

[Terug naar boven](#)

Ex ante evaluatie

Ex ante evaluatie (IAK-vraag 7.5) maakt bij het ontwerpen van beleid- en regelgeving de keuzesituaties inzichtelijk. Op basis van de ex ante evaluatie kan worden onderbouwd welke maatregelen (alternatief, instrument) nodig zijn voor het oplossen van een gesignaleerd probleem.

Instrumenten ex ante evaluatie

Instrument	Toelichting
Impactanalyse	Bij een impact analyse wordt inzicht te verkrijgen in de (mogelijke) maatschappelijke gevolgen van een voorstel. Bij een impact analyse wordt gebruik gemaakt van een Impact Assessment.
Impact Assessment (IA)	Een Impact Assessment (IA) volgt een aantal stappen waarbij kennis en informatie wordt verzameld ten behoeve van inzicht in sterktes en zwaktes van een mogelijke voorstel voor de omgeving.
Krachtenveldanalyse	Helpt duidelijk te maken wie in welke fase van het proces betrokken zou moeten worden en op welke wijze (meedenken, meedoen of meebeslissen).
Maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA)	Een MKBA geeft inzicht in de positieve en negatieve effecten van beleidsalternatieven op de maatschappij en helpt bij het verbeteren en vergelijken van en kiezen tussen verschillende oplossingsrichtingen.
Planevaluatie	Bij planevaluatie wordt een plan opgesteld waarin het doel en de middelen staan vermeld. Het plan wordt bepaald met behulp van onderzoek van de situatie en ondervraging over de wensen van de betrokkenen.
Privacy Impact Assessment	De Privacy Impact Assessment is een verplichte kwaliteitseis. Het is een middel dat de overheid en het bedrijfsleven ondersteunt bij het beoordelen van nieuwe technologie, informatiesystemen, programma's, beleid en wetsvoorstellen op het voldoen aan privacy vereisten.
Prognose	Prognose gaat over voorspellingen omtrent het verdere verloop van een situatie. Je doet uitspraken over toekomstige gebeurtenissen en ontwikkelingen binnen een systeem, op grond van eerder gedrag binnen dat systeem.
Risicoanalyse	Een risicoanalyse is een methode waarbij nader benoemde risico's worden gekwantificeerd door het bepalen van de kans dat een dreiging zich voordoet en de gevolgen daarvan: $Risico = Kans \times \text{gevolg}$.
Tafel van elf	Een analysemodel bestaande uit elf dimensies die elk bepalend zijn voor de naleving. Kan toegepast worden bij de totstandkoming van wetgeving waarin gedragsnormen zijn opgenomen.
Uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse	De uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse richten zich vroeg in het beleidsproces (voor het maken van de beleidskeuze) op de vraag of het gewenste beleid of wetgeving uitvoerbaar is.
Uitvoeringstoets	De uitvoeringstoets (onderdeel van de verplichte kwaliteitseis U&H-toets) vindt plaats wanneer het beleid al gekozen is en betreft een op bestuurlijk niveau gegeven oordeel van een uitvoeringsorganisatie over de uitvoerbaarheid.
Verkenning	Een verkenning is een methode om strategische doelen te ontdekken of informatie te verkrijgen waaruit een algemeen beeld van de situatie kan worden afgeleid om snel en effectief hulp te kunnen bieden

[Terug naar boven](#)

Geschilbeslechting

Instrumenten geschilbeslechting

Instrument	Toelichting
Arbitrage	
Mediation	

[Terug naar boven](#)

Monitoren van beleid

Bij monitoring ([IAK-vraag 7.5](#)) worden gegevens via een vast patroon verzameld, opgeslagen, verwerkt en gerapporteerd. Dit gebeurt op basis van van te voren vastgestelde indicatoren. Een indicator is een meetbaar gegeven dat kan worden gezien als een afgeleide, vertaling of benadering van het beoogde beleid. Bijvoorbeeld, het aantal verkeersongevallen geeft aan hoe (on)veilig het verkeer is.

Instrumenten monitoren van beleid

Instrument	Toelichting
Enquête	Een manier van onderzoek, waarbij gebruik wordt gemaakt van een vragenlijst, die aan meer personen wordt voorgelegd. Representativiteit is van belang bij enquêtes om uitspraken te kunnen doen over het doortrekken van een bepaalde ontwikkeling naar de toekomst.
Nulmeting	Een inventarisatie van de huidige situatie met een specifiek doel. Doel van nulmeting is om een ontwikkeling vanaf het moment van meting te kunnen aantonen.
Screening	Volgens een bepaald schema in een vroeg stadium relevante gegevens verzamelen om mogelijke gevolgen te kunnen signaleren.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Bedrijfseffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.

[Terug naar boven](#)

Laatst gewijzigd op: 15-2-2018

6.2 Rechtmatigheid

Niet alle beleidsinstrumenten kunnen vanuit de optiek van rechtmatigheid worden ingezet. Om het beste beleidsinstrument te kunnen kiezen, moet je nagaan welke ruimte juridische kaders je laten voor het bereiken van je doelen. Daarvoor dienen vijf zaken te worden onderzocht:

- [6.2.1 Aansluiting op Grondwet en hoger recht](#)
- [6.2.2 Unierechtelijke verplichtingen](#)
- [6.2.3 Toetsing aan algemene rechtsbeginselen](#)
- [6.2.4 Aansluiting op algemene nationale wetgeving](#)
- [6.2.5 Eisen aan het ontwerpen van wet- en regelgeving](#)

6.2.1 Aansluiting op Grondwet en hoger recht

De Grondwet bevat grondregels voor het staatsbestel en heeft een constituerende (ambten instellende) functie. Beleid en regelgeving dient vanzelfsprekend binnen de grenzen te blijven die de Grondwet stelt. Beantwoord de volgende vragen om hierin meer duidelijkheid te krijgen.

Gebruik daarbij de:

1. [IAK checklist grondrechten](#) (pdf-bestand 195kb)
2. en indien daarin van toepassing verklaard, de [Handleiding nationale toetsing eu handvest](#) (pdf-bestand 436kb) en
3. de [Handreiking economische, sociale en culturele grondrechten](#) (pdf-bestand 840kb)

De vragen uit de IAK-checklist grondrechten zijn:

1. Is er een grondrecht in het geding?
2. Valt het in het geding zijnde gedrag of belang onder de reikwijdte van het grondrecht?
3. Is er sprake van een beperking?
4. Is er wel of geen absoluut recht in geding?
5. Is de beperking voorzien bij wet?
6. Dient de beperking zoals opgenomen in de betreffende wet ter bescherming van een of meer in de Grondwet/Verdrag genoemde belangen / een legitiem doel?
7. Is de beperking noodzakelijk in een democratische samenleving?

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Privacy Impact Assessment	Ondersteunt overheid en bedrijfsleven bij beoordelen van nieuwe technologie, informatiesystemen, programma's, beleid en wetsvoorstellen op het voldoen aan privacy vereisten.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK grondwet	Indien er een grondrecht in het geding is.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 21-12-2016

6.2.2 Unierechtelijke verplichtingen

Unierechtelijke verplichtingen kunnen van invloed zijn op de ruimte die je hebt om een beleidsinstrument in te zetten, zelfs wanneer er geen sprake is van implementatieverplichtingen op je beleidsterrein. Ga daarom na of je te maken hebt met:

- **Unierechtelijke aspecten van nationale regelgeving**
Nationaal beleid dat niet bedoeld is ter implementatie van Unierecht kan toch een Unierechtelijke dimensie hebben, wanneer het Unierecht algemene eisen stelt waarmee dit beleid in strijd zou komen. [Lees meer](#)
- **Unierechtelijke eisen aan handhaving**
Lidstaten zijn zelf verantwoordelijk voor de handhaving van Unierecht. Het staat de nationale wetgever dus vrij te kiezen voor een bepaald handavingsregime. Niet naleving van de Unierechtelijke uitgangspunten kan leiden tot sancties tegen de lidstaat. [Lees meer](#)
- **Implementatie van Unierecht**
Onder implementatie van Unierecht wordt verstaan 'het treffen van alle algemene en bijzondere maatregelen die nodig zijn om de werking van het Unierecht in een land te kunnen verzekeren.' Raadpleeg de [Aanwijzingen voor de regelgeving, Hoofdstuk 9](#). Zie ook de [Handleiding Wetgeving en Europa](#).

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 13-2-2018

6.2.3 Algemene rechtsbeginselen

Algemene rechtsbeginselen kunnen eisen stellen aan het te formuleren beleid of regelgeving. Beleid of regelgeving dat onvoldoende aansluit op algemene rechtsbeginselen is niet effectief, omdat het onhoudbaar kan blijken bij de rechter. Om dit te voorkomen onderzoek je of het voorstel past binnen de beginselen van:

- **Algemene beginselen van behoorlijk bestuur**
Als belangrijkste algemene beginselen van behoorlijk bestuur kunnen worden genoemd: het zorgvuldigheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel, het fair play beginsel, het rechtszekerheidsbeginsel, het vertrouwensbeginsel, het gelijkheidsbeginsel. De bestuursrechter kan een genomen besluit door een bestuursorgaan toetsen aan deze beginselen.
- **Beginsel van contractsvrijheid**
Het beginsel van contractsvrijheid is een grondbeginsel van het contractenrecht. Het houdt in dat het partijen vrij staat een overeenkomst te sluiten met wie zij wensen, met de inhoud die zij wensen, en op het moment dat zij wensen.
- **Subsidiariteit**
Het beginsel van subsidiariteit houdt in dat waar mogelijk verantwoordelijkheden bij decentrale overheden en maatschappelijke organisaties moeten worden gelaten of gelegd.
[Meer informatie over subsidiariteit](#)
- **Legaliteitsbeginsel**
Al het overheidsoptreden dat ingrijpt op de rechten en plichten (persoonlijke levenssfeer) van burgers moet berusten op een wettelijke grondslag. Bijvoorbeeld [artikel 1 Sr](#).
- **Rechtszekerheidsbeginsel**
De positie van burgers ten opzichte van de overheid dient voldoende zeker te zijn. Daarom moeten de regels en besluiten van de overheid voldoende duidelijk zijn en moeten ook alleen bestaande regels worden toegepast.
- **Kenbaarheid van regelgeving**
Burgers en bedrijven moeten in de gelegenheid zijn gesteld kennis te nemen van regelgeving. Deze kenbaarheid van regelgeving hangt nauw samen met de klassieke eis van rechtszekerheid.
- **Redelijkheid en billijkheid**
Redelijkheid en billijkheid is een term die op verschillende manieren voor komt in het recht. Namelijk als een manier waarop men zich naar elkaar toe te gedragen heeft (bv. schuldenaar en schuldeiser), maar ook als een soort hardheidsclausule die onder omstandigheden ingeroepen kan worden als de nakoming van een overeenkomst zulke nadelige effecten heeft dat deze in redelijkheid niet mag worden verlangd.
- **Gelijkheidsbeginsel**
Het gelijkheidsbeginsel verlangt dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld.
- **Specialiteitsbeginsel**
Het specialiteitsbeginsel betekent dat het bestuur gehouden is om binnen de grenzen van de hem door de wetgever toegekende bevoegdheid te blijven.
- **Vertrouwensbeginsel**
Het vertrouwensbeginsel beoogt gerechtvaardigde verwachtingen over toekomstige rechtsposities te beschermen. Dergelijke verwachtingen kunnen ontleend worden aan geldende algemeen verbindende voorschriften, dan wel aan andere gedragingen van bestuursorganen, zoals toezeggingen of overeenkomsten.
- **Evenredigheid**
Het beginsel betekent dat de voor belanghebbende nadelige gevolgen van een voorgenomen regeling niet onevenredig (disproportioneel) mogen zijn in verhouding tot de met die regeling te dienen doelen. Bijvoorbeeld [artikel 3:4, tweede lid, Awb](#).
- **Primaat van de wetgever**
De voornaamste duurzame normen en de reikwijdte-bepalende elementen dienen te worden neergelegd in een wet in formele zin (zie ook [Ar 2.19](#)).

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 12-2-2018

6.2.4 Algemene nationale wetgeving

Om de verscheidenheid binnen wet- en regelgeving tegen te gaan is het wenselijk dat een wetsvoorstel van bijzondere wetten aansluiting/afstemming vindt bij de algemene wetten ([Ar 2.46](#)).

Als in een rechtsstelsel de onderlinge afstemming van regels tekort schiet, ontstaan er namelijk inconsistenties en onnodige fricties bij lagere regelgevers, uitvoerders, handhavers, de consument en de rechter. Onvoldoende aansluiting op algemene nationale wetgeving heeft derhalve invloed op de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de beoogde regeling.

Loop na of je voorstel past binnen de kaders van:

- [Algemene wet bestuursrecht](#)
- [Algemene wet gelijke behandeling](#)
- [Burgerlijk Wetboek](#)
- [Comptabiliteitswet 2001](#)
- [Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen](#)
- [Kaderwet Adviescolleges](#)
- [Wet Openbaarheid van Bestuur](#)
- [Wetboek van Strafrecht](#)
- [Wetboek van Strafvordering](#)
- [Wet bescherming persoonsgegevens](#)
- [Wet revitalisering generiek toezicht](#)
- [Wet op het financieel toezicht](#)
- [Wet algemene bepalingen omgevingsrecht](#)

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Privacy Impact Assessment	Ondersteunt overheid en bedrijfsleven bij beoordelen van nieuwe technologie, informatiesystemen, programma's, beleid en wetsvoorstellen op het voldoen aan privacy vereisten.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 15-2-2018

6.2.5 Ontwerpen van wet- en regelgeving

Bij het ontwerpen van wet- en regelgeving komt veel kijken. Wetgeven kan worden beschouwd als het geven van algemene normen voor rechtsrelaties tussen rechtssubjecten.

Om de doelen en de functies die met een wettelijke regeling worden nagestreefd, te kunnen bereiken, dient de boodschap die met de normen van een regeling wordt uitgedrukt, helder en toegankelijk te zijn. Die toegankelijkheid wordt met name bepaald door de manier waarop een wettelijke regeling is vormgegeven, oftewel de wetgevingstechniek.

Daarnaast zijn het doorlopen van het wetgevingsproces en de wijze waarop Unierechtelijke regelgeving en internationale regelgeving wordt geïmplementeerd, belangrijke onderdelen, naast de wetgevingstechniek, bij de totstandkoming van wet- en regelgeving.

Houd bij het ontwerpen van wet- en regelgeving rekening met:

- [Draaiboek voor de regelgeving](#)
Beschrijft het proces van totstandkoming van wet- en regelgeving. Het stelt eisen aan de processtappen en de documenten die daarin uitgewisseld worden.
- [Aanwijzingen voor de regelgeving](#)
Interdepartementale handleiding voor het opstellen van wet- en regelgeving voor wetgevingsjuristen. In de aanwijzingen zijn de eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen, opgenomen.
- [Handleiding Wetgeving en Europa](#)
Deze handleiding brengt inzichtelijk in kaart op welke wijze de implementatie van Unierechtelijk recht in ons nationale stelsel al dan niet dient te worden vormgegeven en welke procedurele en inhoudelijke aspecten daarbij een rol spelen.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 13-2-2018

6.3 Doelmatigheid

Voor het beoordelen van de doelmatigheid van beleid en regelgeving is het van belang dat de onderbouwing van de doelen van het beleid voldoende helder en volledig is. Let daarbij op de volgende aandachtspunten.

- **Maak een doel-middelen analyse**
Het geheel aan doel-middel-relaties dient in kaart te zijn gebracht. De aannames die vooraf ten aanzien van de doel-middelen-relaties in kaart zijn gebracht kunnen vervolgens dienen om de werking van het beleid te monitoren en te evalueren.
- **Maak een maatschappelijke kosten- en baten analyse indien gewenst**
De analyse helpt om de kosten en baten van de effecten van beleidsalternatieven in beeld te brengen voor de maatschappij als geheel. Lees meer bij [6.1 Beleidsinstrumenten - maatschappelijke kosten- en baten analyse](#).
- **Overtreffen de baten de lasten van het beleid?**
Doelmatigheid van beleid ontstaat wanneer de baten van het beleid de lasten overtreffen. Ga na welke directe en indirecte, gewenste en ongewenste maatschappelijke gevolgen er verbonden zijn aan de beoogde maatregel. Bezie hoe deze zich verhouden tot het eerder geformuleerde doel (zie IAK-vraag [4 Wat is het doel?](#)) dat ten grondslag ligt aan het beleid of de regelgeving.
- **Welke indicaties zijn er over de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het voorgestelde beleid?**
Wat zijn de verwachte uitvoerings- en handhavingseffecten van de beoogde regeling? Betrek in dit antwoord de resultaten van de uitvoeringstoetsen en het oordeel van de handhavende instanties. Meer informatie over uitvoerbaarheid vind je bij: [6.1 Beleidsinstrumenten - Uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse](#) en de [Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets \(U&H toets\)](#)

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten	Gaan in op de mogelijkheden voor organisaties binnen de rijksdienst om marktactiviteiten te verrichten.
Bedrijfseffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke

	nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	Instrument om de beoogde en niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving voor de organisaties die met de uitvoering worden geconfronteerd in kaart te brengen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK administratieve lasten	Indien burgers of professionals betrokken.
EZK bedrijfseffecten en regeldrukeffecten	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.
FIN subsidies	Wanneer er een subsidie wordt gecreëerd of aangepast.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 16-04-2018

6.4 Uitvoerbaarheid

Wanneer je beleid of wetgeving maakt waarin organisaties of instanties mogelijk een rol of verplichting krijgen bij de uitvoering, is het voor de onderbouwing van je voorstel verstandig om informatie te verzamelen over de uitvoerbaarheid van je voorstel. Besteed verder bij het nadenken over en het formuleren van overgangsrecht aandacht aan de [uitvoerbaarheid van het overgangsrecht](#).

Dit kun je al vroeg in het beleidsproces doen, nog voordat besluitvorming over de beleidskeuze heeft plaatsgevonden, door het uitvoeren van een [uitvoerbaarheidsanalyse of uitvoeringsanalyse](#).

Zodra het verkozen beleid bekend is en je beleid of regelgevingsvoorstel in concept gereed is, zal de uitvoerder een [uitvoeringstoets](#) of een [uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets \(U&H-toets\)](#) moeten doen. Wanneer je vroeg in het proces al een uitvoerbaarheidsanalyse of uitvoeringsanalyse hebt gedaan, versterkt dit de uitvoeringstoets en de U&H-toets.

Uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse

In de literatuur komen beide termen voor. Bij beiden gaat het erom in een vroeg stadium van het beleidsproces inzicht te krijgen in de werkbaarheid van het voorstel wat betreft de uitvoering en de effecten op het uitvoeringsapparaat. Lees meer bij:

- [6.1 Beleidsinstrumenten - Uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringsanalyse](#)

Uitvoeringstoets

De uitvoeringstoets is een onderdeel van de verplichte uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H toets) en betreft een op bestuurlijk niveau gegeven oordeel van een uitvoeringsorganisatie over de uitvoerbaarheid van een gekozen beleids- of wetgevingsvoorstel. De uitvoeringstoets vindt plaats op het moment dat je beleid of regelgevingsvoorstel in concept gereed is, voorafgaande aan de ministerraadbehandeling. Lees meer bij:

- [6.1 Beleidsinstrumenten - Uitvoeringstoets](#)
- [Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets \(U&H toets\)](#)

Een uitvoerbaarheidsanalyse en uitvoeringstoets organiseren

Het is zinvol de uitvoerder regelmatig te betrekken bij de totstandkoming van het beleid. Ook is het zinvol vroegtijdig te onderkennen op welke momenten in het beleidsproces je wie betreft en waarom. Meer informatie over het organiseren van dit proces vind je in:

- [Factsheet van uitvoerbaarheidsanalyse naar uitvoeringstoets](#)
5 juli 2016 | pdf-document, 152 kB | 2 pagina('s)

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	Instrument om de beoogde en niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving voor de organisaties die met de uitvoering worden geconfronteerd in kaart te brengen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK interbestuurlijk	Indien decentrale overheden betrokken.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 6-12-2016

6.5 Beleid invoeren

Wanneer je de instrumenten gekozen hebt die je gaat inzetten voor het bereiken van je beleidsdoel, kun je de verschillende stappen gaan beschrijven die er nodig zijn om van de uitgangssituatie naar de gewenste eindsituatie te komen. Zorg daarbij voor een balans tussen enerzijds beleidscontinuïteit en anderzijds de mogelijkheid om op basis van beleidsleren tussentijds in te grijpen.

Om je beleid zorgvuldig in te kunnen voeren is het zinvol stil te staan bij deze vragen:

- Het is raadzaam om je interventie eerst kleinschalig uit te proberen. Hoe zorg je ervoor dat je de effecten op een goede manier meet?
- Zijn er aanvullende of overgangsmaatregelen noodzakelijk, bijvoorbeeld door een dalende waarde van eigendomsrechten of verslechtering van arbeidsvoorwaarden? Zo ja, hoe worden deze vorm worden gegeven? Tijdelijk of permanent?
- Wat is de timing van de verschillende beleidstappen?
- Zijn er stappen die van elkaar afhankelijk zijn?
- Zijn er tijdelijke maatregelen voor werknemers nodig? Denk aan omscholing en werving van werknemers.
- Op welke manier worden overheid en de sector op de nieuwe situatie voorbereid?
- In het geval van decentralisatie: zijn lagere overheden en uitvoeringsorganisaties voldoende toegerust? Je kunt om hierover duidelijkheid te krijgen het beleidsinstrument [uitvoerbaarheidsanalyse](#) gebruiken.
- Indien van toepassing: op welke manier wordt van de nationale beleidsruimte bij doorvoering van EU-wetgeving gebruikgemaakt?
- Kunnen van tevoren scenario's en terugvalopties worden ontwikkeld om rekening te houden met onvoorspelbare gedragingen van partijen?
Meer informatie vind je bij [3. Wat is het probleem - Gedragscomponenten van een probleem](#).

Wordt er een wijziging in een markt beoogd?

Betreft je beleid een hervorming van een markt, wees dan extra alert: de keuze voor stapsgewijze veranderingen in beleid en regelgeving en de volgorde en timing kan gevolgen kunnen hebben voor de uiteindelijke eindsituatie.

- Zo kan bijvoorbeeld een onderneming een nog bestaand wettelijk monopolie misbruiken om haar machtspositie te bestendigen in een segment waar al toetreding is toegestaan. Het voorkómen hiervan vraagt toezicht, brengt veel administratieve lasten met zich mee en is in de praktijk door de informatieachterstand van de toezichthouder lastig.
- De gevolgen van een stapsgewijze introductie van marktwerking hangen ook af van de toetredingsdrempels op de lange termijn. Als deze niet hoog zijn, zijn tussentijdse concurrentievoordelen van een voormalige monopolist in de transitiefase minder doorslaggevend.
- Wanneer je beleidsvoorstel grote ordeningsaspecten bevat, is het zinvol om de vragen uit het [SER advies 'Overheid en Markt: het resultaat telt' \(pdf-bestand, 763 kB\)](#) na te lopen.

Heeft het beleid impact op innovatie?

Het gemaakte beleid kan beoogde of onbedoelde effecten op het innovatievermogen van marktpartijen hebben. Het is van

---

belang om dit gedurende de looptijd van je beleid te kunnen onderkennen.

Welke informatie heb je nodig om je een beeld te kunnen vormen van het innovatievermogen van je beleidsveld? Zorg dat je regelt dat je die informatie krijgt om de boordeling te kunnen maken.

Vaste Verander Momenten (VVM)

Om onder meer het bedrijfsleven te ontlasten gelden er Vaste Verander Momenten (VVM) voor alle wetten, AMvB's en ministeriële regelingen. Deze verplichting is opgenomen in [Ar 4.17](#)

Lees meer over het [Kabinetsstandpunt Vaste Verandermomenten](#) en de toepassing ervan.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor subsidieverstrekking	Rijksbreed bindend kader voor de uitvoering en de verantwoording van alle rijkssubsidies en subsidies van ZBO's.
Bedrijfseffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
EZK bedrijfseffecten en regeldrukeffecten	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.
FIN subsidies	Wanneer er een subsidie wordt gecreëerd of aangepast.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 16-04-2018

7 Wat zijn de gevolgen?

Beleid, en wet- en regelgeving vertonen, naast beoogde gevolgen, vaak ook neveneffecten voor verschillende betrokkenen. Door deze ex ante (vooraf) goed in kaart te brengen, kun je een afgewogen beslissing nemen inzake voorgenomen regelgeving. De [maatschappelijke kosten- en batenanalyse \(MKBA\)](#) kan hierbij een nuttig hulpmiddel zijn.

Soorten gevolgen

Nieuw beleid en regelgeving kunnen onder andere gevolgen hebben voor:

- [7.1 Burgers](#)
- [7.2 Bedrijven](#)
- [7.3 Overheid](#)
- [7.4 ICT](#)
- [7.5 Milieu](#)

Afweging van de gevolgen

Op basis van de in kaart gebrachte gevolgen kun je nagaan of de gevolgen van je nieuwe beleid of wetgeving wenselijk zijn:

- Hoe verhouden de baten van je voorstel zich tot de ongewenste neveneffecten van je beleid?
- Hoe kunnen die neveneffecten voorkomen of verminderd worden?
- Is het nodig om een alternatief voor het beleid te formuleren?
- Wordt rekening gehouden met een eventuele voorbereidingstijd om ervoor te zorgen dat de regeling goed kan worden uitgevoerd?

Evaluatie en monitoring

In de fase van het afwegen van de gevolgen, is het ook belangrijk om al vast te stellen wanneer en hoe het beleid zal worden gemonitord en geëvalueerd. Je hebt namelijk informatie nodig uit het beleidsveld om te kunnen beoordelen wat het effect is van het nieuwe beleid. Evalueren en monitoren helpt als je tijdens het proces wilt bijsturen of als je geen inzicht hebt in de mogelijke gevolgen van het voorstel.

- [7.6 Evaluatie en monitoring van beleid](#)

Effectmeting

In deze fase zal worden bekeken in hoeverre de interventie effect heeft. Voordat je de interventie invoert moet je indicatoren definiëren. Aan de hand van deze indicatoren kan worden gemeten of de interventie (zichtbare) effecten heeft.

Vaste Verander Momenten (VVM)

Om onder meer het bedrijfsleven te ontlasten gelden er Vaste Verander Momenten (VVM) voor alle wetten, AMvB's en ministeriële regelingen. Deze verplichting is opgenomen in [Ar 4.1Z](#).

Lees meer over VVM en de toepassing ervan bij [6.5 Beleid invoeren - Kabinetsstandpunt Vaste Verandermomenten](#).

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Bedrijfseffectentoets inclusief Markteffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Beoordelingskader interbestuurlijke verhoudingen	Normen en toetspunten voor de kwaliteit van de interbestuurlijke verhoudingen bij beleid met een rol voor o.a. provincies en gemeenten.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Maat houden: doorberekenen van toelatings- en handhavingskosten	Toetsingskader voor de doorberekening van toelatings- en handhavingskosten aan particulieren genoemd in Ar 5.56 .
Milieueffectentoets	Toetst energiegebruik, mobiliteit, verbruik en beheer van de voorraden van grondstoffen, afvalstromen, emissies naar de lucht, bodem, oppervlaktewater en de beschikbare fysieke ruimte.
Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	Instrument om de beoogde en niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving voor de organisaties die met de uitvoering worden geconfronteerd in kaart te brengen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK administratieve lasten	Indien burgers of professionals betrokken.
EZ	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.
FIN begrotingszaken	

I&M	
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 12-2-2018

7.1 Gevolgen voor burgers

Nieuw beleid en nieuwe regelgeving kunnen gevolgen met zich meebrengen voor burgers die in je voorstel beschreven moeten worden. In het [Handboek meting regeldrukkosten](#) lees je hoe je dat doet.

De verplichting betreft zowel burgers als georganiseerde burgers.

Onder burgers wordt verstaan: personen die zijn ingeschreven in de gemeentelijke basis administratie (GBA) die 14 jaar of ouder zijn.

Onder georganiseerde burgers: Instellingen zonder winstoogmerk zijnde stichtingen en verenigingen waarvan de middelen voor het merendeel afkomstig zijn uit contributies en bijdragen om niet (giften en donaties) van huishoudens en uit inkomen uit vermogen

Regeldruk omvat alle kosten die burgers, professionals of bedrijven maken om te voldoen aan wet- en regelgeving, anders dan via financiële transacties met de overheid. Onderscheid kan worden gemaakt in inhoudelijke en administratieve nalevingskosten.

Inhoudelijke nalevingskosten

Het betreft kosten die burgers, bedrijven of professionals maken om te voldoen aan de inhoudelijke verplichtingen die wet- en regelgeving stelt. Een voorbeeld voor nalevingskosten zijn de verplichtingen die zijn opgenomen in het bouwbesluit zoals minimale afmetingen voor hoogte van deuren en de isolatiewaarde van een woning. Meer informatie over het meten van inhoudelijke nalevingskosten kun je vinden in het [Handboek meting regeldrukkosten](#).

Administratieve Lasten

AL zijn de kosten om te voldoen aan informatieverplichtingen die voortvloeien uit regelgeving van de overheid. Het gaat hierbij zowel om het nakomen van verplichtingen als het uitoefenen van rechten. Deze kosten hebben voor burgers betrekking op de door de burger bestede tijd (uitgedrukt in uren) en gemaakte (out-of-pocket) kosten (uitgedrukt in euro's). Voor bedrijven en professionals wordt de bestede tijd uitgedrukt in euro's. Voor het meten van administratieve lasten geldt de verplichte kwaliteitseis [Handboek meting regeldrukkosten](#).

Voor een samenvatting van de procedures die gelden voor het tijdig in kaart brengen van de regeldrukgevolgen van een voorstel is een handig [Processchema regeldrukverantwoording en verwante wetgevingskwaliteitsinstrumenten](#) en [Handleiding](#) gemaakt.

ICT

Als wet- en regelgeving wijzigt kan dat gevolgen hebben voor ICT-voorzieningen van het Rijk die burgers gebruiken. Een adequate impactanalyse, bijvoorbeeld over gebruiksvriendelijkheid is dan ook van groot belang. Projecten van het Rijk met een ICT-component van meer dan 5 miljoen dienen te worden getoetst door het Bureau ICT-Toetsing (BIT). Zie verder [Gevolgen voor ICT](#).

Vaste Verander Momenten (VVM)

Om onder meer het bedrijfsleven te ontlasten gelden er Vaste Verander Momenten (VVM) voor alle wetten, AMvB's en ministeriële regelingen. Deze verplichting is opgenomen in [Ar 174](#).

Lees meer over VVM en de toepassing ervan bij [6.5 Beleid invoeren - Kabinetsstandpunt Vaste Verandermomenten](#).

Laatst gewijzigd op: 20-2-2018

7.2 Gevolgen voor bedrijven

Nieuw beleid en nieuwe regelgeving kunnen gevolgen met zich meebrengen voor bedrijven die in je voorstel beschreven moeten worden. Hiervoor is de [Bedrijfseffectentoets \(BET\)](#) ontwikkeld. Een belangrijk onderdeel van de Bedrijfseffectentoets betreft het in kaart brengen van de regeldrukeffecten voor bedrijven.

In de toelichting van de BET vind je een beknopte uitleg daarvan. Voor dieper gaande informatie over de manier om de regeldrukgevolgen van je voorstel in kaart te brengen kun je het [Handboek meting regeldrukkosten](#) voor het kwantificeren van regeldruk voor bedrijven en burgers gebruiken.

Hieronder worden de belangrijkste begrippen toegelicht.

De administratieve lasten (AL), waar ook de toezichtlasten onder vallen, en de inhoudelijke nalevingskosten (INK) vormen gezamenlijk de kosten die samenhangen met regeldruk. De kosten kunnen eenmalig of structureel (jaarlijks terugkerend) zijn.

Administratieve lasten: Administratieve lasten zijn de kosten die bedrijven en burgers moeten maken om te voldoen aan de informatieverplichtingen aan de overheid, voortvloeiend uit wet- en regelgeving. Het gaat om het verzamelen, bewerken, registreren, bewaren en ter beschikking stellen van informatie die door de overheid wordt verlangd.

Inhoudelijke nalevingskosten: De inhoudelijke nalevingskosten zijn de kosten die bedrijven moeten maken om te voldoen aan de inhoudelijke eisen die wet- en regelgeving stellen. Een voorbeeld zijn de verplichtingen die zijn opgenomen in het bouwbesluit zoals minimale afmetingen voor hoogte van deuren en de isolatiewaarde van een woning. Voor zover de betrokken bedrijven deze kosten niet uit zichzelf al zouden maken maar dit puur doen omdat de regelgeving het van ze verlangt, worden deze kosten als regeldrukkosten gerekend.

Toezichtlasten: Toezichtlasten vormen een bijzondere categorie van administratieve lasten. Het gaat hier om informatieverplichtingen die nodig zijn in het kader van toezicht door de overheid. De kosten van de onderneming om de toezichthouder te informeren over de eigen organisatie vormen toezichtlasten/AL. Indien daarentegen de toezichthouder zelf het werk verricht, zoals het zelfstandig inzien van de registraties van bedrijven, zijn dit geen toezichtlasten/AL maar 'uitvoeringskosten'.

Overige bedrijfseffecten

Dit zijn effecten die als regeldruk aanvoelen, maar die niet voortvloeien uit informatieverplichtingen aan de overheid of inhoudelijke verplichtingen.

Voor een samenvatting van de procedures die gelden voor het tijdig in kaart brengen van de regeldrukgevolgen van een voorstel is een handig [Processchema regeldrukverantwoording en verwante wetgevingskwaliteitsinstrumenten](#) en [Handleiding](#) gemaakt.

Naast de regeldruktoets maken ook de Markteffectentoets en de Innovatietoets onderdeel uit van de Bedrijfseffectentoets.

Markteffecten

De Markteffectentoets is verplicht bij een voorgenomen aanpassing van regelgeving die ingrijpt op de werking van de markt.

Innovatie-effecten

Het gemaakte beleid kan beoogde of onbedoelde effecten op het innovatievermogen van marktpartijen hebben. Het is van belang om dit voorafgaande aan de invoering van je beleid te kunnen onderkennen om deze effecten af te kunnen wegen tegen andere aan de orde zijnde belangen.

ICT

Als wet- en regelgeving wijzigt kan dat gevolgen hebben voor de ICT die bedrijven gebruiken, bijvoorbeeld aanpassingen in administratieve software. Een adequate impactanalyse is dan ook van groot belang. Projecten van het Rijk met een ICT-component van meer dan 5 miljoen dienen te worden getoetst door het Bureau ICT-Toetsing (BIT). Zie verder [Gevolgen voor ICT](#).

Vaste Verander Momenten (VVM)

Om onder meer het bedrijfsleven te ontlasten gelden er Vaste Verander Momenten (VVM) voor alle wetten, AMvB's en ministeriële regelingen. Deze verplichting is opgenomen in [Ar 174](#).

Lees meer over VVM en de toepassing ervan bij [6.5 Beleid invoeren - Kabinetsstandpunt Vaste Verandermomenten](#).

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten	Gaan in op de mogelijkheden voor organisaties binnen de rijksdienst om marktactiviteiten te verrichten.
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Bedrijfseffectentoets inclusief Markteffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
EZ	Bedrijven betrokken? Voer een bedrijfseffectentoets uit.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Adviescollege Toetsing Regeldruk

Het [ATR \(Adviescollege Toetsing Regeldruk\)](#) is per 1 juni 2017 van start gegaan als opvolger van Actal. ATR heeft als kerntaak het adviseren over en toetsen van voorgenomen wetgeving in een zo vroeg mogelijke fase van het wetgevingsproces. Daarnaast kan ATR ook adviseren over bestaande wetgeving, aan parlement en medeoverheden, en over beleidsregels en overige regels van organisaties die zijn belast met uitvoering of handhaving van wetgeving. Zoals uit het instellingsbesluit ATR blijkt ([Staatscourant 2017 nr. 29814 29 mei 2017](#)), is gekozen voor een intensivering van de toetsing; ATR toetst voortaan alle voorstellen van wet- en regelgeving (niet alleen de voorstellen met grote regeldrukgevolgen). Bovendien is bepaald dat de formele toets van ATR eerder in het proces zal plaatsvinden, namelijk voor of tijdens de (internet)consultatie. Het voorstel moet daarbij zijn voorzien van een zo compleet mogelijke analyse van de kwantitatieve en kwalitatieve regeldrukeffecten. Tevens is bepaald dat, indien na de formele toetsing nog wijzigingen worden doorgevoerd in de ontwerpwet- of regelgeving waarvan aanmerkelijke consequenties worden verwacht voor de regeldrukeffecten, ATR vóór de besluitvorming in de ministerraad een aanvullende zienswijze kan geven. Naast de toetsingstaak heeft het ATR ook expliciet een rol gekregen om departementen te ondersteunen bij het in kaart brengen en analyseren van mogelijke regeldrukgevolgen. Dit gaat om ambtelijke ondersteuning bijvoorbeeld voor de analyse van regeldrukeffecten of de afweging van alternatieven tijdens de beleidsvormende fase van het wetgevingsproces.

Laatst gewijzigd op: 20-2-2018

7.3 Gevolgen voor de overheid

Nieuw beleid en nieuwe regelgeving kunnen gevolgen met zich meebrengen voor de overheid die in je voorstel beschreven moeten worden.

Beleed en regelgeving kunnen gevolgen hebben voor:

- [Decentrale overheden](#)
- [Gefinancierde rechtsbijstand](#)
- [Openbaar Ministerie \(OM\)](#)
- [Professionals in de publieke sector](#)
- [Rechtspraak](#)
- [Uitvoerende en handhavende instanties](#)

Als wet- en regelgeving wijzigt kan dat gevolgen hebben voor de ICT die het Rijk, medeoverheden en zelfstandige bestuursorganen met een publieke taak betrokken bij de uitvoering, toezicht en handhaving gebruiken ter ondersteuning van hun (keten)processen. Een adequate impactanalyse is dan ook van groot belang. Projecten van het Rijk met een ICT-component van meer dan 5 miljoen dienen bovendien te worden getoetst door het Bureau ICT-Toetsing (BIT). Zie verder: [Gevolgen voor ICT](#).

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Beoordelingskader interbestuurlijke verhoudingen	Normen en toetspunten voor de kwaliteit van de interbestuurlijke verhoudingen bij beleid met een rol voor o.a. provincies en gemeenten.
Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	Instrument om de beoogde en niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving voor de organisaties die met de uitvoering worden geconfronteerd in kaart te brengen.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
BZK grondwet	Indien er een grondrecht in het geding is.
BZK interbestuurlijk	Indien decentrale overheden betrokken.
Rijksbrede wetgevingstoetsing	Inclusief uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H).

Laatst gewijzigd op: 6-12-2016

7.4 Gevolgen voor de ICT

Algemeen

Als wet- en regelgeving wijzigt kan dat gevolgen hebben voor de ICT die het Rijk, medeoverheden en zelfstandige bestuursorganen met een publieke taak gebruiken ter ondersteuning van hun (keten)processen. Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen ook gevolgen hebben voor de ICT die burgers, bedrijven en instellingen gebruiken.

Waar het gaat om de gevolgen voor ICT kan natuurlijk worden gedacht aan wet- en regelgeving die een specifiek facet van de overheid beoogt te regelen, zoals de elektronische handtekening, de bescherming van privacy, gemeenschappelijke voorzieningen of informatiebeveiliging. Maar evenzeer moet worden gedacht aan 'gewone regels' waarvan de uitvoering of handhaving met ICT wordt ondersteund, zonder dat dit met zoveel woorden in de regels wordt gezegd. Denk hier bijvoorbeeld aan sociale zekerheidswetgeving, belastingwetgeving, onderwijswetgeving etc. Tot slot kan worden gedacht aan regels die informatieplichten opleggen.

Het is met het oog op een verantwoorde in- en uitvoering essentieel dat structureel geborgd is dat de impact van wijzigingen in wet- en regelgeving op zowel de ontwikkeling als het beheer van de ICT tijdig (en zo vaak als nodig) wordt geanalyseerd. Dit vergt een goede samenwerking tussen de werelden van beleid, wetgeving en ICT. Om de impact van nieuwe regels te kunnen toetsen, zou steeds traceerbaar moeten hoe de regels zijn vertaald naar ICT. Op diverse plaatsen in de uitvoering worden hiervoor specifieke instrumenten gebruikt, zoals bijvoorbeeld een taxonomie of ontologie waarin de in de uitvoering gehanteerde termen worden vastgelegd, inclusief de bijbehorende definities, de onderlinge relaties, de relatie met wet- en regelgeving, de technische uitwerking etc. Er bestaan ook instrumenten voor het vastleggen van beslis- en procesregels, mede in relatie tot de onderliggende wet- en regelgeving, beleidsregels etc.

Hergebruik en uitwisselbaarheid van gegevens

Met het oog op de herbruikbaarheid en uitwisselbaarheid van gegevens en het voorkomen van administratieve lasten, dient voordat in wet- en regelgeving een nieuw begrip wordt geïntroduceerd, eerst te worden gezien of (in deze context) een

---

bestaand begrip ook voldoet. Sluit (zeker in een *green field* situatie) bij voorkeur aan bij begrippen op het hoogst mogelijke niveau, dus bijvoorbeeld liever op een internationaal begrip, dan op een nationaal begrip. En liever op een nationaal begrip dan op een begrip in de keten of de interne organisatie. Zijn op een bepaald niveau de benodigde gegevens reeds voorhanden, dan speelt dit uiteraard ook een rol in de afweging. Aansluiten op bestaande begrippen bevordert de uitwisselbaarheid van gegevens en kan voorkomen dat de overheid burgers, bedrijven en professionals om gegevens moet vragen waarover ze al beschikt. Zie in dit verband ook het in het kader van Standard Business Reporting (SBR) onderhouden [Factsheet taxonomie denken](#).

Of een gegeven kan worden hergebruikt hangt uiteraard niet alleen af van de technische voorzieningen, maar ook van het toepasselijke verstrekkingregime.

In veel domeinen zijn al voorzieningen getroffen voor uitwisseling en hergebruik van gegevens. [SBR](#) is bijvoorbeeld de nationale standaard voor de digitale uitwisseling van alle bedrijfsmatige rapportages. Voor deze en andere standaarden kunt u te rade gaan bij het [Forum Standaardisatie](#). Zie in dit verband ook [Ar 5.31](#) (aansluiten bij definities in basisregistraties). De [Stelselcatalogus](#) biedt inzicht in de begrippen uit de basisregistraties.

Indien voor de uitvoering van een regeling de beschikbaarheid of uitwisseling van informatie tussen overheidsorganisaties van betekenis is, wordt in een aparte informatieparagraaf in de toelichting aandacht besteed aan de wijze waarop de informatievoorziening organisatorisch en technisch is ingericht, aldus [Ar 5.32](#).

Ook bij de wijziging van een begrip dient uiteraard gedacht te worden aan de gevolgen voor herbruikbaarheid en uitwisselbaarheid, alsmede aan de vergelijkbaarheid met in het verleden verzamelde gegevens.

Gegevensuitwisseling in de uitvoering

Indien voor de uitvoering van een regeling de beschikbaarheid of uitwisseling van informatie tussen overheidsorganisaties van betekenis is, wordt in een aparte informatieparagraaf in de toelichting aandacht besteed aan de wijze waarop de informatievoorziening organisatorisch en technisch is ingericht, aldus [Ar 5.32](#).

Privacy Impact Assessment

Wanneer je beleid beoogt waarin persoonsgegevens worden gevraagd, verstrekt, bewerkt of uitgewisseld, ben je verplicht om uitdrukkelijk aandacht te besteden aan de vraag of deze beperkingen op het grondrecht tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer gerechtvaardigd zijn. Een [Privacy Impact Assessment](#) is hiervoor het meest geëigende instrument. Het PIA-toetsmodel Rijksdienst wordt vanaf 1 september 2013 standaard toegepast bij ontwikkeling van nieuwe wetgeving en beleid waarmee de bouw van nieuwe ICT-systemen of de aanleg van grote databestanden wordt voorzien (Kamerstukken II 2012/13, 26643, nr. 282).

Verplichtingen om de gevolgen voor de ICT in kaart te brengen

In het kader van de [Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets](#) (U&H toets) ben je verplicht om de beoogde en de niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving in kaart te brengen voor de organisaties die met de uitvoering en handhaving worden belast (inclusief de rechterlijke macht). Onder gevolgen worden ook verstaan de gevolgen die burgers en bedrijven (in de ogen van de uitvoering en de handhaving) zullen ervaren om de nieuwe regelgeving na te leven of uit te voeren. Tot de gevolgen die in kaart moeten worden gebracht, behoren uiteraard ook de gevolgen voor de ICT.

Volgens het [Beoordelingskader Interbestuurlijke verhoudingen](#) geldt bij een beleidsvoornemen de verplichting om de gevolgen voor medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) in kaart te brengen. Hiertoe behoren blijkens artikel 6 van het beoordelingskader ook de informatiekundige gevolgen.

Breng de gevolgen voor ICT tijdig in kaart en zo vaak als nodig (doe dit bijvoorbeeld opnieuw als de tekst van de regeling (ingrijpend) wordt gewijzigd, op eigen initiatief of in het kader van een (voorgenomen) amendement). De ICT impact analyse kan uiteraard onderdeel zijn van een reguliere uitvoeringstoets. De betrokkenheid van de departementale CIO is gewenst.

Beheersing grote ICT-projecten

Valt een project onder de ministeriële verantwoordelijkheid en is er sprake van een ICT-component van meer dan € 5 miljoen dan zal het niet kunnen starten, respectievelijk voortgezet worden, zonder een positief oordeel van de departementale CIO over een project. Bovendien is een toetsing door het Bureau ICT toetsing (BIT) verplicht. De oprichting van het BIT is één van de maatregelen uit de kabinetsreactie op het Eindrapport van de Tijdelijke commissie ICT-projecten bij de overheid. Het BIT geeft een (openbaar) advies over de risico's en slaagkans van een project.

Beschrijf met het oog op de toets hoe voldoende kennis, geld, mensen en middelen beschikbaar zullen zijn voor zowel de fase van ontwikkeling als beheer. Beschrijf de projectafhankelijkheden en risico's en hoe deze beheerst worden. Besteed aandacht aan de samenhang tussen werkprocessen en informatisering, architectuur, functionele haalbaarheid en technische maakbaarheid. Zie in dit verband ook het [Handboek Portfoliomanagement](#).

Laatst gewijzigd op: 20-3-2018

7.5 Gevolgen voor milieu

Nieuw beleid en nieuwe regelgeving kunnen gevolgen met zich meebrengen voor het milieu die in je voorstel beschreven moeten worden. In veel gevallen gaat regelgeving gepaard met neveneffecten op milieu, waarvan omvang en karakter vooraf onduidelijk zijn. Deze kunnen betrekking hebben op bijvoorbeeld energiegebruik, mobiliteit, emissies naar de lucht, bodem en het oppervlaktewater.

Het is van belang om zowel de beoogde als de niet beoogde milieueffecten in kaart te brengen. Hiervoor zijn verschillende instrumenten (tevens verplichte kwaliteitseisen) voorhanden.

Kader Overzicht Effecten Infrastructuur

In het [kader Overzicht Effecten Infrastructuur \(OEI\)](#) wordt een breed scala aan soorten effecten beschreven, inclusief methoden om deze te bepalen. Met de leidraad kunnen de effecten van infrastructuurprojecten gestructureerd en transparant worden gepresenteerd ten behoeve van de besluitvorming.

Het kader OEI is verplicht bij het uitvoeren van [maatschappelijke kosten-baten analyses \(MKBA\)](#) over infrastructuurprojecten die op het [Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport \(MIRT\)](#) staan. Daarnaast moet je het kader OEI gebruiken voor MKBA's over projecten die door het kabinet zijn aangewezen als 'speciale rijksprojecten'.

Milieueffectentoets

De [Milieueffectentoets \(MET\)](#) geeft aandachtspunten voor de toetsing van ontwerp-regelgeving op milieueffecten zoals:

- het energiegebruik;
- de mobiliteit;
- het verbruik en beheer van de voorraden van grondstoffen;
- afvalstromen;
- emissies naar de lucht;
- emissies naar de bodem;
- emissies naar het oppervlaktewater;
- de beschikbare fysieke ruimte.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor subsidieverstrekking	Rijksbreed bindend kader voor de uitvoering en de verantwoording van alle rijkssubsidies en subsidies van ZBO's.
Maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA)	Geeft aan hoe een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) voor infrastructuurprojecten dient te worden uitgevoerd.
Milieueffectentoets (MET)	Toetst energiegebruik, mobiliteit, verbruik en beheer van de voorraden van grondstoffen, afvalstromen, emissies naar de lucht, bodem, oppervlaktewater en de beschikbare fysieke ruimte.

Relevante toetsingsinstanties

Relevante toetsingsinstanties	Toelichting
I&M	

Laatst gewijzigd op: 6-12-2016

7.6 Evalueren en monitoren van beleid

Door het monitoren en evalueren van beleid kun je beoordelen waar het nieuwe beleid zal ingrijpen en effect zal hebben. Hiervoor heb je informatie nodig van het beleidsveld. Er zijn verschillende manieren om deze informatie te verkrijgen:

- **Ex ante evaluatie:** voorafgaand aan het formuleren van het beleidsvoorstel breng je de effecten van het voorgenomen beleid en van mogelijke alternatieven in kaart.
- **Ex post evaluatie:** je beoordeelt het beleid achteraf op inhoud, uitvoering, prestaties en effecten van het uitgevoerde beleid.
- **Monitoring:** voorafgaand en tijdens de uitvoering van beleid verzamel en analyseer je systematisch relevante informatie over de uitvoering van het beleid.

Ex ante evaluaties spelen een rol bij evidence based policy making. Hiervoor moeten de te verwachten effecten van het beleidsvoorstel in beeld worden gebracht. Dit kan op basis van eerder onderzoek (waaronder ex post evaluaties), consultatie en advies. Het IAK biedt een raamwerk voor ex ante evaluaties. Het IAK biedt ook handvatten om later een goede ex post evaluatie te kunnen uitvoeren. Er zijn verschillende soorten ex post evaluaties.

Meer informatie

- [Regeling periodiek evaluatieonderzoek](#) (Overheid.nl)
- [Handreiking beleidsdoorlichtingen](#) (Rijksbegroting.nl)

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.

Laatst gewijzigd op: 20-4-2017

Verplichte kwaliteitseisen

Het IAK is gebaseerd op de verplichte kwaliteitseisen, die de ministerraad op 14 april 2011 heeft vastgesteld. Je leest ze in het [kabinetsstandpunt IAK \(pdf-document, 53 kB\)](#). Alle voorstellen voor beleid en regelgeving moeten aan deze kwaliteitseisen voldoen. De ministerraad beslist over het schrappen of toevoegen van verplichte kwaliteitseisen.

Op deze pagina vind je de betreffende verplichte kwaliteitseisen uit deze kabinetsbrief, aangevuld met de kwaliteitseisen die na 14 april 2011 door de ministerraad verplicht zijn gesteld. Voor een aantal verplichte kwaliteitseisen zijn er binnen de rijksoverheid toetsingsinstanties die je voorstel, voorafgaand aan bespreking in de ministerraad, toetsen aan de gestelde eisen.

Verplichte kwaliteitseisen

Verplichte kwaliteitseisen	Toetsingsinstantie	Relevante IAK-vragen						
					4	5	6	7
Aanwijzing en inzake het verrichten van marktactiviteiten	EZ				4	5	6	7
Aanwijzing en voor convenante							6	

n								
Aanwijzing en voor de regelgeving	V&J	1	2	3	4	5	6	7
Aanwijzing en voor subsidieverstreking	FIN subsidies						6	
Bedrijfseffectentoeets inclusief markteffectentoeets	EZ		2		4	5	6	7
Beoordeling skader interbestuurlijke verhoudingen	BZK interbestuurlijk		2				6	7
Grenzen aan gedogen	V&J						6	
Handboek meting regeldrukkosten**	BZK AL, EZK bedrijfs- en regeldrukkefacten		2			5	6	7
'Het proberen waard' - Eindrapport van het interdepartementaal wetgevingsberaad inzake experimenteel bepalingen	V&J						6	
Kabinetsnota over de uitgangspunten bij de keuze van sanctiestelsel	V&J						6	
Kabinetsstandpunt certificatie en accreditatie in het kader van het overheidsbeleid	EZ						6	

Algemene Leidraad Maatschappelijke Kosten-baten Analyse (MKBA)						5	6	7
Maat houden: doorberekening van toelatings- en handhavingskosten	V&J						6	
Privacy Impact Assessment†*	BZK grondwet, V&J						6	
Uitvoerbaarheid- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	V&J		2				6	7
Besliskader Privatisering en verzelfstandiging**						5	6	

* Toegevoegd na het kabinetsstandpunt van 2011. Geeft uitvoering aan de Motie Franken.

** Belangrijkste verschillen met het vorige Handboek meting regeldrukkosten:

Nieuwe/vernieuwde onderdelen zijn:

1. Samenvatting / Handout
2. Stappenplan voor een goede toelichting bij wet- en regelgeving, incl. regeldrukparagraaf
3. Toelichting hoe de omvang van doelgroepen bepaald kan worden, incl. links naar CBS-website/tool.
4. Tabellen met indicaties van tijdsbesteding van standaardhandelingen burgers en bedrijven
5. Lijst van contactgegevens van branche-organisaties in geval zij input moeten leveren voor berekening of alternatieven

Inhoudelijke wijzigingen zijn:

1. De term regeldrukkosten vervangt de termen AL / NLK: regeldrukkosten uit informatieverplichtingen en inhoudelijke verplichtingen
2. Kennisnamekosten: De kennisnamekosten dienen alleen inbegrepen te worden als de tijdsbesteding per individuele ondernemer of burger naar verwachting substantieel is.
3. Investerings via afschrijvingen: Het werken met afschrijvingen geldt alleen voor substantiële investeringen.
4. Eenmalige gebeurtenissen, die op macro-niveau elk jaar in ongeveer gelijke mate vaak voorkomen: Geschrap als structurele regeldruk.
5. Sociale effecten: alle kosten als gevolg van sociale verplichtingen als minimum loon, zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof en loondoorbetaling bij ziekte vallen buiten de definitie van regeldruk.

*** Toegevoegd na aanvaarding door het kabinet van het rapport "Verbinding verbroken" van de Eerste Kamer.

Laatst gewijzigd op: 16-04-2018

Toetsingsinstanties

Voorstellen voor beleid en regelgeving van de rijksoverheid moeten antwoord geven op de 7 hoofdvragen van het IAK en voldoen aan de verplichte kwaliteitseisen. Dit is primair de verantwoordelijkheid van de ministeries die de voorstellen voorbereiden.

Voor een aantal verplichte kwaliteitseisen zijn er binnen de rijksoverheid toetsingsinstanties die, voorafgaand aan bespreking in de ministerraad, toetsen of voorstellen voldoen aan de gestelde eisen. Niet alle verplichte kwaliteitseisen hebben een eigen toetsingsinstantie.

Overzicht huidige toetsingsinstanties

In onderstaand overzicht staan de huidige toetsingsinstanties binnen de Rijksoverheid met de vermelding naar welke IAK-vragen ze kijken. Klik op de betreffende toetsingsinstantie voor meer informatie.

Overzicht huidige toetsingsinstanties

Toetsingsinstantie	Relevante IAK-vragen						
BZK administratieve lasten		2			5	6	7
BZK grondwet				4	5	6	7
BZK interbestuurlijk		2				6	7
EZK bedrijfs effecten en regeldrukeffecten		2		4	5	6	7
FIN subsidies						6	
Rijksbrede wetgevingstoetsing	1	2	3	4	5	6	7

Laatst gewijzigd op: 616-04-2018

BZK administratieve lasten

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties toetst voorstellen voor beleid en regelgeving op de effecten voor burgers en professionals (en bestuur) en of deze adequaat in kaart zijn gebracht en zo beperkt mogelijk zijn gehouden. Een voorbeeld van een dergelijke toets vind je in onderstaand rapport, dat de aanpak van het onderzoek naar de administratieve lasten voor burgers beschrijft, voortvloeiend uit een selectie van de regelgeving van het Ministerie van Justitie op de peildatum 31 december 2002.

- [Eindrapport van Sira Consulting](#)
05 oktober 2012 ? pdf-document, 560 kB ? 43 pagina('s)

Beleidsvoorbereiding

Als je voorstel voor wet- en regelgeving substantiële effecten heeft voor burgers en professionals, moet je de regeldrukeffecten van het voorstel inventariseren voordat het voorstel kan worden besproken in de ministerraad. Deze effecten bestaan uit administratieve lasten voor de burgers (zowel eenmalig als periodiek) en overige regeldrukeffecten.

Hoe je dit moet doen, kun je nalezen bij de verplichte kwaliteitseis [Werkmap en Standaardkostenmodel administratieve lasten burgers](#).

De verantwoordelijkheid voor de toets van regeldrukeffecten van voorgenomen regelgeving is bij de departementen zelf belegd.

Procedure

In de toelichting op je voorstel voor wet- en regelgeving dien je de regeldrukeffecten in kaart te brengen voor zowel burgers, professionals, als voor het bestuur.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Werkmap en Standaardkostenmodel administratieve lasten burgers	Handleiding en meetmethode om de administratieve lasten voor burgers in kaart te kunnen brengen.

Relevante IAK-vragen

Relevante IAK-vragen
2 Wie zijn betrokken?
5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?
6 Wat is het beste instrument?
7 Wat zijn de gevolgen?

BZK grondwet

Afstemming met de toetsingsinstantie BZK grondwet is vereist wanneer je beleid of regelgeving voorbereidt waarbij een grondrecht in het geding is. Bijvoorbeeld:

- wanneer de privacy in het geding is;
- je de toegang tot de rechter reguleert;
- je bestaande aanspraken beperkt.

In je voorstel dien je tot uitdrukking te brengen hoe het voorstel zich verhoudt tot grondrechten.

Beleidsvoorbereiding

In je beleidsvoorbereiding besteed je aandacht aan de aansluiting van je voorstellen op de grondwet en hoger recht. De CZW checklist toetsing wetgeving kan hierbij behulpzaam zijn.

- [CZW checklist toetsing wetgeving](#)
december 2012 ? pdf-document, 49 kB, 3 pagina('s)

De rol van BZK grondwet staat beschreven in de Aanwijzingen voor de regelgeving:

- [Ar 7.1-7.6 Voorbereiding en behandeling in de ministerraad](#)

Procedure

BZK grondwet beoordeelt je voorstel in het stadium van behandeling in het ambtelijk voorportaal, onderraad en ministerraad. Om er zeker van te zijn dat je voorstel goed aansluit bij de grondwet en hoger recht kan je het al eerder afstemmen met BZK.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Privacy Impact Assessment	Ondersteunt overheid en bedrijfsleven bij beoordelen van nieuwe technologie, informatiesystemen, programma's, beleid en wetsvoorstellen op het voldoen aan privacy

---

vereisten.

Relevante IAK-vragen

Relevante IAK-vragen
4 Wat is het doel?
5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?
6 Wat is het beste instrument?
7 Wat zijn de gevolgen?

Laatst gewijzigd op: 15-2-2018

BZK interbestuurlijk

Wanneer je beleid of regelgeving gevolgen heeft voor decentrale overheden, kijkt de toetsingsinstantie BZK interbestuurlijk naar de manier waarop je de interbestuurlijke verhoudingen hebt vormgegeven en toegelicht.

Beleidsvoorbereiding

Voor een goede beleidsvoorbereiding ga je na of je op een passende manier de verhouding rijk-decentrale overheid hebt vormgegeven. Denk daarbij aan de verdeling van taken en verantwoordelijkheden, financieel management en het informatiearrangement. Zorg verder dat je de normen en toetspunten uit het [Beoordelingskader interbestuurlijke verhoudingen](#) (juli 2007 ? pdf-document, 180 kB ? 3 pagina's) langsloopt en goed nagaat of je beoogde beleid daarbinnen past. Stem je keuze zo nodig met BZK af.

Procedure

Bij behandeling van je stuk in de ministerraad zal BZK bekijken of je voldoende aandacht hebt besteed aan de manier waarop je de interbestuurlijke verhoudingen hebt vormgegeven en toegelicht.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Beoordelingskader interbestuurlijke verhoudingen	Normen en toetspunten voor de kwaliteit van de interbestuurlijke verhoudingen bij beleid met een rol voor o.a. provincies en gemeenten.

Relevante IAK vragen

Relevante IAK vragen
2 Wie zijn betrokken?
6 Wat is het beste instrument?
7 Wat zijn de gevolgen?

Laatst gewijzigd op: 15-1-2018

EZK Bedrijfseffecten en regeldrukeffecten

Het Ministerie van Economische Zaken toetst voorstellen voor beleid en regelgeving die gevolgen hebben voor bedrijven op twee punten:

1. Zijn de effecten voor het bedrijfsleven adequaat in kaart gebracht en zo beperkt mogelijk gehouden?
2. Zijn de regeldrukeffecten van het voorstel goed in beeld gebracht en zo beperkt mogelijk gehouden?

Beleidsvoorbereiding

Als je voorstel voor wet- en regelgeving substantiële effecten heeft voor het bedrijfsleven moet je een [bedrijfseffectentoets inclusief markteffectentoets \(BET\)](#) uitvoeren voordat je voorstel kan worden besproken in de ministerraad. De vragen van de BET helpen je om de effecten voor het bedrijfsleven goed in kaart te brengen en je voorstel goed onderbouwen.

Regeldrukeffecten

Daarnaast moet je de regeldrukeffecten van je voorstel inventariseren. Deze effecten bestaan uit administratieve lasten, nalevingskosten en overige regeldrukeffecten. Administratieve lasten zijn de kosten die het bedrijfsleven moet maken om te voldoen aan wettelijke informatieverplichtingen aan de overheid. Informatieverplichtingen aan derden zijn nalevingskosten. Het [Handboek meting regeldrukkosten](#) geeft aan hoe je die meet.

Markteffectentoets

De Markteffectentoets maakt onderdeel uit van de Bedrijfseffectentoets. De Markteffectentoets is verplicht bij een voorgenomen aanpassing van regelgeving die ingrijpt op de werking van de markt. Gedacht kan onder meer worden aan het invoeren van maximumtarieven, het beperken van het aantal aanbieders of privatiseringen. Met de vragen uit de [Markteffectentoets](#) worden de verwachte gevolgen van de ontwerpregeling in kaart gebracht voor de kwaliteit, toegankelijkheid, doelmatigheid en de sociaal-economische effecten.

Vroegtijdige aandacht in het beleidsproces van deze thema's komt de beleidskwaliteit ten goede. Schroom niet om hierover contact op te nemen met de contactpersonen.

Procedure

In de toelichting op je voorstel voor wet- en regelgeving dien je de antwoorden op de vragen van de BET te geven en de regeldrukeffecten volgens het [Handboek meting regeldrukkosten](#) in kaart te brengen.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten	Gaan in op de mogelijkheden voor organisaties binnen de rijksdienst om marktactiviteiten te verrichten.
Bedrijfseffectentoets inclusief Markteffectentoets	Geeft aan hoe je de effecten van voorgenomen regelgeving op bedrijven in kaart brengt, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.
Kabinetsstandpunt certificatie en accreditatie in het kader van het overheidsbeleid	Beleidskader voor nieuwe certificatieregelingen of te vernieuwen regelingen waar een publiek belang aan de orde is.
Handboek meting regeldrukkosten	Deze handleiding geeft aan hoe je de inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten van voorgenomen regelgeving voor bedrijven en burgers meet, beschrijft, voorkomt of zo beperkt mogelijk houdt.

Relevante IAK-vragen

Relevante IAK-vragen
2 Wie zijn betrokken?
4 Wat is het doel?
5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?
6 Wat is het beste instrument?
7 Wat zijn de gevolgen?

Laatst gewijzigd op: 16-04-2018

Financiën subsidies

De aanwijzingen voor subsidieverstrekking uniformeren en vereenvoudigen de regels voor de uitvoering en de verantwoording van alle rijkssubsidies in een rijksbreed bindend kader. De aanwijzingen betreffen zowel de regelingen op grond waarvan subsidies worden verstrekt (en voor de daarop gebaseerde beschikkingen), als het financieel beheer en de uitvoering van verstrekte subsidies. Daarnaast gelden de aanwijzingen voor de totstandkoming en de inhoud van afzonderlijke subsidiebeschikkingen in geval een wettelijk voorschrift inzake het verstrekken van de subsidie ontbreekt. Onder regelingen vallen in dit kader, conform de betekenis die daaraan wordt toegekend op grond van de Aanwijzingen voor de regelgeving:

1. alle algemeen verbindende voorschriften inzake de subsidieverstrekking (wetten, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen);
2. beleidsregels en interne regels die betrekking hebben op de subsidieverstrekking.

Beleidsvoorbereiding

De aanwijzingen voor subsidieverstrekking omvatten de regels die gelden bij de uitvoering en de verantwoording van alle rijkssubsidies. Door het nalopen van de aanwijzingen kun je helder in kaart brengen aan welke voorwaarde een bepaalde subsidieverstrekking moet voldoen.

Procedure

Financiën begrotingszaken beoordeelt je voorstel in het stadium van behandeling in het ambtelijk voorportaal, onderraad en ministerraad. Om er zeker van te zijn dat je voorstel conform de aanwijzingen is opgesteld, is het aan te bevelen het voorstel al eerder af te stemmen met Financiën. In geval van een voorgenomen afwijking van de aanwijzingen voor subsidieverstrekking moet altijd contact worden opgenomen met financiën.

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor subsidieverstrekking	Rijksbreed bindend kader voor de uitvoering en de verantwoording van alle rijkssubsidies en subsidies van ZBO's.

Relevante IAK-vragen

Relevante IAK-vragen
6 Wat is het beste instrument?

Rijksbrede wetgevingstoetsing

Als je een voorstel voor een wet of een algemene maatregel van bestuur (amvb) maakt moet je dit voorstel, voordat je het voorlegt aan het ambtelijk voorportaal en de ministerraad, laten toetsen in het kader van de rijksbrede wetgevingstoetsing. Deze toets wordt uitgevoerd door de [Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid \(JZW\)](#) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Bij de rijksbrede wetgevingstoetsing wordt getoetst aan de kwaliteitseisen voor wetgeving, zoals verwoord in de nota Zicht op wetgeving, de Aanwijzingen voor de regelgeving en alle in het IAK opgenomen eisen betrokken. Ook bekijkt JZW of er voldoende afstemming plaats heeft gevonden met JenV over onder meer de effecten van je voorstel voor uitvoerende en handhavende instanties en de verhouding van je voorstel tot JenV-wetgeving.

JZW controleert ook of afstemming met het OM, Raad voor de rechtspraak en Raad voor de rechtsbijstand heeft plaatsgevonden en is weergegeven in de toelichting. Op het aanbiedingsformulier voor de ministerraad wordt vermeld of JZW al dan niet akkoord is gegaan met het voorstel. Als JZW niet akkoord gaat, kan er ook een wetgevingsrapport worden opgesteld door JZW dat door het aanleverende ministerie wordt meegezonden met de stukken t.b.v. de ministerraad.

Beleidsvoorbereiding

Geef antwoord op de 7 IAK-vragen en houd je daarbij aan de eisen die de [Aanwijzingen voor de regelgeving](#) stellen. Heb je in je beleid te maken met een uitvoeringsinstantie? Betrek deze dan in je beleidsfase en voer een [uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets](#) uit. JZW controleert de verwerking van deze informatie in je wetsvoorstel. Om een goed beeld te krijgen van de uitvoeringsaspecten tijdens de voorbereiding van een voorstel gebruik je een [uitvoerbaarheidsanalyse](#).

A-, B- en C-dossiers

Sinds 2009 wordt de wetgevingstoets selectief uitgevoerd. Dit houdt in dat bepaalde dossiers marginaal getoetst worden. Tegelijkertijd is de wetgevingstoetsing bij andere dossiers intensiever door een vroegtijdige betrokkenheid vanuit de rijksbrede wetgevingstoetsing. Hieronder staat welke criteria hiervoor gelden en welke procedure daarbij wordt gehanteerd.

Departementen en JenV-wetgevingssectoren geven bij aanlevering van hun dossier in het toetsloket aan of sprake is van een A-, B- of C-dossier. Bij verschil van inzicht hierover met JZW vindt nader overleg plaats. Om te voorkomen dat in een laat stadium, bijvoorbeeld pas bij behandeling in het ambtelijk voorportaal, problemen ontstaan over een dossier is het, bij twijfel over de vraag of sprake is van een A-dossier, verstandig om al in een eerder stadium aan JZW te melden dat sprake is van een A-dossier, zodat bij verschil van mening vroegtijdig overleg kan plaatsvinden.

Procedure bij dossiers

Cat.	Omschrijving type dossier	Procedure
A	Dossiers die volgens het departement zuiver technisch of minder zwaarwegend van aard zijn. Kenmerken: ontbreken van beleidsmatige keuzes, geringe gevolgen voor de handhaving of de uitvoering, geringe lasten voor burgers en bedrijven. Bijvoorbeeld: reparatiewetgeving, een veegwet; indexering of een periodieke aanpassing van bijv. bedragen.	Het departement geeft aan welke categorie een dossier heeft, bij voorkeur in een vroegtijdig stadium van het wetgevingstraject. Bij verschil van inzicht hierover met JZW vindt nader overleg plaats.
		A-dossiers worden marginaal door de rijksbrede-wetgevingstoetsing getoetst, en JZW kijkt bij de advisering voor het voorportaal/MR of er nog problemen zijn.
		Uitgangspunt is dus dat de departementen de dossiers zelf toetsen.
		Het betreffende departement verstuurt het stuk aan de rijksbrede wetgevingstoetsing uiterlijk gelijktijdig met verzending aan het voorportaal en geeft hierbij aan dat het een A-dossier betreft.
B	Dossiers die niet zuiver technisch of minder zwaarwegend van aard zijn maar ook geen versterkte aandacht vragen worden een "B-dossier".	Dossiers worden door het departement als een B-dossier aangereikt en door JZW op reguliere wijze getoetst.
C	Dossiers die volgens het departement versterkte aandacht vragen (bijvoorbeeld omdat het een grote stelselwijziging betreft), worden aangemerkt als 'C-dossiers'.	Over het dossier wordt vroeg in het proces betrokkenheid van JZW gevraagd (bij voorkeur vóór de startnotitie opdat de inzet van wetgeving als beleidsinstrument mede overwogen kan worden).

Procedure A-dossiers

A-dossiers worden door JZW marginaal getoetst op een paar punten (wettelijke grondslag, overgangsrecht, inwerkingtredingsbepaling en bij implementatie aanwezigheid transponeringstabel) in het stadium van behandeling in het ambtelijk voorportaal. Dossiers worden door het aanleverend departement gelijktijdig met verzending aan het ambtelijk voorportaal aan JZW verstuurd (via het Kiwi-toetsloket).

Procedure B-dossiers

Na verwerking van de consultatie in je voorstel, stuur je het wetsvoorstel of voorstel voor een algemene maatregel van bestuur aan JZW via het Kiwi-toetsloket. Vervolgens beoordeelt JZW het voorstel aan de hand van de 7 IAK-vragen en de Aanwijzingen voor de regelgeving.

JZW controleert ook of de U&H-toets goed is uitgevoerd door de uitvoeringsinstantie(s) en verantwoord in de tekst. Voorstellen moeten **uiterlijk drie weken** vóór behandeling in een ambtelijk voorportaal zijn aangeboden voor toetsing door JZW via het Kiwi-toetsloket. Zie ook:

- [Draaiboek voor de regelgeving, nr. 10 en verder](#)

Procedure C-dossiers

Indien een departement een intensievere betrokkenheid van JZW of andere onderdelen van JenV wil, gebeurt dit doorgaans vroeg in het ontwerpproces. Het departement maakt over de aard en de frequentie van die betrokkenheid afspraken met JZW.

Contact

- [Toetsteams rijksbrede wetgevingstoetsing](#)

Relevante verplichte kwaliteitseisen

Relevante verplichte kwaliteitseisen	Toelichting
Aanwijzingen voor de Regelgeving	Eisen aan de vormgeving van wet- en regelgeving en het proces waarin deze tot stand komen.
Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (U&H)	Verplicht instrument om de beoogde en niet-beoogde gevolgen van ontwerp-regelgeving voor de organisaties die met de uitvoering worden geconfronteerd in kaart te brengen.

Relevante IAK-vragen

Relevante IAK-vragen
1 Wat is de aanleiding?
2 Wie zijn betrokken?
3 Wat is het probleem?
4 Wat is het doel?
5 Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?
6 Wat is het beste instrument?
7 Wat zijn de gevolgen?

Laatst gewijzigd op: 10-10-2017